

TÜRK

2025, Yıl/Year: 13, Sayı/Issue: 41, ISSN: 2147-8872

TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: 30.05.2025

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: 20.06.2025

Sayfa / *Page*: 1-40

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer*:

 Dr. Öğr. Üyesi Esra KIRIK

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

esrakirik@gmail.com

 Ayşe Nur Sefa BALTACI

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni
Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi

baltaciaysenur.b@gmail.com

PAZARCIK AĞZI: ÜNLÜLER

(KAHRAMANMARAŞ AĞIZLARI-IV)

Öz

Canlı bir kimliğe sahip olan ağızlar, bir dile bağlı birçok varyantın özelliklerini muhafaza etmesi açısından büyük değer taşımaktadır. Yine bir dilin zenginliği, o dilin ağızları bünyesinde yer alan sözcük mirasının aydınlatılmasına bağlıdır. Ağız çalışmaları ses, şekil, söz dizimi ve söz varlığı hakkında bilgi verirken disiplinler arası çalışmalara da kaynak oluşturur.

Yazı dilinde bugün unutulmuş veya kullanımdan düşmüş, kullanımı yazılı dönem öncesi veya çok eski tarihî devirlere dayanan birçok ek, ses ve sözcük ağızlarda yaşamını sürdürmeye devam etmektedir. Ağız çalışmaları sunduğu veriler ışığında, dilin tarihî süreç içerisinde gösterdiği gelişme ve değişimleri takip imkânı sağlamaktadır. Bu nedenle ağız çalışmalarında inceleme yapılmamış bölgelerden kayıtlar alınarak bu bölgelerdeki derleme çalışmalarının tamamlanması, bu çalışmalar doğrultusunda dile özgü fonetik/morfolojik farklılıkların yahut benzerliklerin saptanması gerekmektedir.

Pazarcık bulunduğu bölge itibarıyla farklı medeniyetlere ait tarihî izler taşımaktadır. Konumu, etnik ve sosyokültürel özellikleri bölgeyi kaynak

bakımından çeşitlendirir. Birçok medeniyetin bölgeye yerleşmiş olması, yöreye sadece tarihî açıdan değil dil açısından da zenginlik katmıştır. Bu yüzden bölge ağzının kapsamlı bir şekilde ele alınması zorunludur.

Bu çalışmada Pazarcık ağzının fonetik özelliklerinin ayrıntılı tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Çalışma Kahramanmaraş ağzının bir bölümüne ayrıntılı olarak odaklanmaktadır. Derleme metinleri, fonetik özellikleri en iyi yansıtacak beş mahalleden oluşturulmuştur. Çalışmada Pazarcık'ın Çiğdemtepe, Göynük, merkez mahallesi olan Mehmet Emin Arıkoğlu, Eğrice ve Sarıl mahallelerinden alınan derleme kayıtları, çevriyazı işaretleriyle transkripsiyonlu bir şekilde deşifre edilmiştir. Elde edilen metinler bölgede kullanılan ünlüler ve ses olayları bakımından değerlendirilmiştir. Bulgular sonuç kısmında değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türk Dili, Anadolu Ağzları, Pazarcık Ağzı, Fonetik, Ünlüler.

PAZARCİK DIALECT: VOWELS (KAHRAMANMARAS DIALECT-IV)

Abstract

Dialects with a living identity are of great importance in terms of preserving the features of various variants linked to a language. Moreover, the richness of a language is closely related to the elucidation of the lexical heritage embedded within its dialects. Dialect studies provide valuable data on phonology, morphology, syntax and vocabulary, while also serving as sources for interdisciplinary research.

Many affixes, sounds and words that have fallen out of use or are forgotten in the written language -some of which date back to pre-literary or ancient historical periods- continue to survive within dialects. The data offered by dialect studies enable scholars to trace the historical development and changes that a language has undergone over time. For this reason, it is essential to collect records from regions that have not yet been examined and to complete fieldwork in these areas. Based on these studies, it is possible to determine phonetic and morphological similarities or differences specific to the language.

Located in a historically rich region, Pazarcık bears traces of various civilizations. Its geographic position, along with its ethnic and socio-cultural features, renders the region diverse in terms of linguistic sources. The settlement of many civilizations in the area has enriched the local dialect not only historically but also linguistically. Therefore, a comprehensive analysis of the dialect of this region is imperative.

This study aims to provide a detailed identification of the phonetic characteristics of the Pazarcık dialect. It focuses specifically on a subsection of the Kahramanmaraş dialect. The compilation texts were selected from five neighborhoods that best reflect the phonetic features. The recorded materials from Cigdemtepe, Goynuk, Mehmet Emin Arıkoğlu (the central neighborhood),

Egrice and Saril neighborhoods were transcribed using phonetic notation. The resulting texts were evaluated in terms of the vowels and phonological phenomena observed in the region. The findings are discussed in the conclusion section.

Keywords: Turkish Language, Anatolian Dialects, Pazarcık Dialect, Phonetic, Vowels.

GİRİŞ

Pazarcık ilçesi; Adana, Mersin ve Hatay'ı doğu ve güneydoğuya bağlayan karayolu üzerinde yer almaktadır (Arık 2013: 131). Kuzeyinde Çağlayancerit, doğusunda Gölbaşı-Besni ve Araban, güneyinde Yavuzeli ve İslahiye, batısında ise Türkoğlu ve Dulkadiroğlu ilçelerinin yer aldığı (Pazarcık Belediyesi 2025) ilçenin yüz ölçümü 1551 km²; denizden yüksekliği ise 731 metredir (Pazarcık Kaymakamlığı 2025).

“Pazarcık” adının ne zamandan beri kullanıldığı hakkında kaynaklarda kesin bilgi bulunmamakla beraber ilk kez 1400'lü yıllarda, Arap tarihçileri tarafından zikredilmektedir. 1525-1526 ve 1563 tarihli Maraş tahrir defterlerinde “Nahiye-i Bazarcık” şeklinde bir ibare bulunmakta ve bu durum Pazarcık isminin bundan önceki tarihlerde de kullanılmış olduğuna işaret etmektedir. Bizans-Selçuklu döneminde Kayseri, Elbistan, Nurhak, Hades (Göynük), Pazarcık, Halep ticaret yolu ile Orta Anadolu Kayseri, Efsus (Afşin), Elbistan, Maraş, Antep, Halep arasında canlı ticaret yollarının üzerinde bulunan hanlardan ikisinin Pazarcık bölgesinde bulunması ve bu bölgede alışveriş yapılması sebebiyle ‘pazar’ kurulduğu kabul edilmekte; bu yüzden “Pazarcık” denildiği düşünülmektedir. Kaynaklardan, 1563 tarihinden önce “Pazarcık Nahiyesi”; 1867'den sonra “Pazarcık” adının kullanıldığı anlaşılmaktadır (Arık 2013: 81).

Bölgenin iklim özelliklerine bakıldığında, Akdeniz iklimine yakın bir özellik gösterdiği görülür. Yazlar sıcak ve yağışsız, kışları ılıman ve yağışlı geçmektedir (Arık 2013: 133). Pazarcık ilçesinin batı yönünde verimli geniş ovalar, tarıma elverişli sulanabilen araziler ve ilçenin doğu, kuzey ve güneyinde bulunan plato görünümüne sahip, engebeli, dağlık alanların bir kısmında tarım yapılmasına rağmen büyük çoğunluğu kuru tarım alanları ile meşelik ormanlık alanlardan oluşmaktadır (Arık 2013: 132).

İlçe merkezinde “Ziyaret Tepe” adı ile anılagelen bölgede dar bir alanda karaçam ormanı ve yüksek alanlarında ise bozulmuş meşeliklerle çam türlerinin oluşturduğu bitkiler bulunmaktadır. Diğer yerlerinde “Kesme” olarak isimlendirilen maki türleri ve yabani fıstıklardan oluşan bitkilere rastlanılmaktadır (Gürbüz, 2014: 119-120). Pazarcık'ın kuzey taraflarında Toros uzantısı dağların sıralanması sebebiyle bu bölümlerinde çam, sedir (kamalak), ardıç, meşe, ceviz gibi yüksek yapılı ağaçlar; güney ve batı taraflarında ise pırnal meşe (kesme), sakız ağacı, bodur, meşe, alıç (tesbi) gibi Akdeniz bitki örtüsünü yansıtan ağaçların yer aldığı görülmektedir (Arık 2013: 135). Mevsim ve iklim özellikleri açısından her türlü tahıl ürününü yetiştirmeye ve hayvancılık için elverişli koşullara sahiptir. Bölgenin hemen her yerinde badem, armut, elma, fıstık, dut, erik, şeftali, kiraz gibi bahçe bitkileri yetiştirilebilmektedir (Arık 2013: 35).

Pazarcık tarihte birçok medeniyete dair izler taşımaktadır. Bölgede yapılan kazı çalışmaları bunu doğrular niteliktedir. İlçede, Hitit ve Asurlara ait yerleşim merkezleri, şehir kalıntısı ve

mağaralar bulunmuştur (Gökhan 2011: 52). İ. Kılıç Kökten'in bölgede başlattığı çalışmalar ve bu çalışmaların devamı neticesinde bölgenin çeşitli yerlerinde yapılan kazı çalışmaları, kalıntı eşyaların ve tarih öncesi devirlere ait buluntuların varlığını ortaya çıkarmıştır (Gökhan 2011: 52). Maraş, Türkoğlu ve Pazarcık arasındaki bölgede iki yüzden fazla höyüğün varlığı tahmin edilmekte, bunlardan elli kadarının yeri bilinmektedir (Gökhan 2011: 53). Bu kalıntıların varlığı neticesinde Pazarcık ilçesinin Hitit-Roma-Selçuklu-Osmanlı gibi medeniyetlere tarihî süreç içerisinde ev sahipliği yaptığı anlaşılmaktadır¹.

XVII. yüzyılda yazmış olduğu Seyahatname'sinde Evliya Çelebi, Pazarcık üzerinden Maraş'a geçtiğini, ziyareti esnasında Osmandede köyünde kaldığını bildirerek Pazarcık hakkında bilgi vermiştir. Bu beldelerde oturan halkların Türkmen kavimlerinden oluştuğunu ve dillerinin de kendileri gibi Buhara illerinden geldiğini kaydetmiştir. Osmandede köyünün anlatıldığı bölümde, bu bölgenin otlaklarının meşhur olduğu; burada 50 hane, 1 han ve 1 caminin bulunduğu; halkının konargöçer Türkmenlerden meydana geldiği belirtilmiştir (Çev. Çevik 2012: 48). İlçe, 1515 Pazarcık, Turnadağ Savaşı ile Osmanlı topraklarına katılmış; 1521 yılında eski dönemlerde "Zülkadriye Eyaleti" adı ile anılan Maraş'a bağlanmıştır (Pazarcık Kaymakamlığı 2025). Osmanlı döneminde nahiye teşkilatı şeklinde yapılanarak uzun süre varlığını sürdüren Pazarcık, 1877 yılında kaza haline gelmiştir. Nahiye olduğu dönemlerde Bağdan-ı Sağır (Sagir) (Küçük Bağdan-Küçük Bahçe) merkez köy olarak anılmış ve kaza teşkilatının kurulduğu yer olmuştur. 1917 yılında ise bu yer belediye teşkilatı haline gelmiştir. 1933 tarihinden itibaren Antep iline bağlı kaza haline getirilerek kısa bir süre buraya bağlı kalmışsa da 12 Ocak 1944'te Maraş'a tekrar bağlanmıştır (Pazarcık Kaymakamlığı 2025).

İlçe nüfusuna bakıldığında, cumhuriyetin ilk yıllarında ilçe merkezindeki nüfusun düşük; köy nüfusunun şehir nüfusuna oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. İlçede ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmış; nüfusun 1.146'sı şehir, 27.418'i kırsal nüfus olmak üzere toplam nüfus 28.564'tür. 1973 yılında toplam 72.257 olan nüfusun 9.682'si merkez, 62.575'i köy nüfusunu teşkil etmiştir. 1980 yılı ilçe merkezi nüfusu 20.015; 57.774'ü kırsal nüfustur. 2000 yılı 72.628 olan ilçe nüfusunun 48.254'ü köyde yaşamaktadır. 2006 yılında ise nüfusu 72.628 olan ilçenin köy nüfusu 30.000'e gerilemiştir. 1960 yılında Türkoğlu ve 2015 yılında çıkarılan Büyükşehir yasasıyla Dulkadiroğlu ilçelerinin kurulmasıyla Pazarcık'ın birçok Alevi aşiret ve köyleri mahalle statüsü kazanarak bu ilçelere bağlanmıştır. 2016 yılına gelindiğinde 68.187 olan nüfusun 38.430'u kırsal kesimde yaşamaktadır (Bayrak 2019: 83). Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2024 yılı verilerine göre Pazarcık'ın toplam nüfusu 67.057'dir. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2025). İlçenin, yurt dışına yaptığı göçler sonucunda nüfus özelliklerinde bazı değişimler yaşanmaktadır. Pazarcık, yurt dışı göçleriyle dikkat çeken bir ilçedir ve nüfusun büyük çoğunluğu yurt dışında yaşamaktadır. Göç eden vatandaşların bir kısmının yaz aylarında ilçeye dönüş yapması sonucu, nüfus ve ticaretin en yoğun olduğu dönemler yaz ayları olmaktadır.

Bölge Türk, Kürt, Çerkez gibi çok çeşitli etnik gruplardan oluşmaktadır. Soileau tarafından yapılan Elif Ana ziyaretinin antropolojik çözümlemesine dayanan bir çalışmada; Pazarcık'ın dinî yapısının Sünnî ve Alevî Türklerden oluştuğu belirtilmektedir. Ayrıca nüfusun büyük çoğunluğunun

¹ Detaylı bilgi için bk. Gökhan, 2011.

Alevî Kürtlerden oluştuğu, bunun yanında Narlı'nın merkezinde Bulgar göçmenlerinin yaşadığı ifade edilmektedir. İlçe merkezinde ise Sünnî Türklerin çoğunlukta olduğu bilgisi kaydedilmiştir. Bölgede Türk ve Kürt asıllı birçok köy mevcuttur. İlçede az da olsa Çerkez ve Arap kökenli vatandaşlar da yaşamaktadır (Soileau 2006: 91). Bayrak, eski dönem Pazarcık Belediye Başkanı Yakup Hamdi Bozdağ ile görüşmesi sonucunda ilçe nüfusuna dair nüfusun 1/3'ünün Alevî olduğunu, Alevîlerin çoğunluğunun kırsalda yaşadığını, köy nüfusunun şehir nüfusuna oranla fazla olduğunu; ilçe merkezinde Alevî ve Sünnî nüfusun birlikte, köylerde ise ayrı yaşadığını; Pazarcık'ın kuzey yani yukarı kesiminde tamamen Sünnî, güney yani aşağı ve orta kesimlerinde ise Alevî nüfusun yoğunlukta olduğunu söylemiştir. 1980'li yıllarda bölgenin kırsal kesimlerinden Avrupa'nın çeşitli bölgelerine göçlerin gerçekleştiği görülmektedir (Bayrak 2019: 83). Nüfus miktarının değişiminde bir diğer husus belirli dönemlerde idari sınırların değişmesinin etkisi olmuştur. 1987 yılında Çağlayanerit'in ilçe statüsü kazanmasının ardından Pazarcık'tan bazı köylerin ayrılarak Çağlayanerit'e bağlandığı görülmektedir. Bunun sonucunda 1990'lı yıllarda ilçe nüfusu 100.000'den düşmüştür (Kahramanmaraş Ansiklopedisi 6.cilt, 159).

Günümüzde Pazarcık ilçesinde yer alan birçok mahalle isminin cemaat isimleriyle aynı olduğu ve XVI. yüzyıldaki cemaatlerin devamı niteliğinde varlıklarını sürdürdükleri anlaşılmaktadır. İlçeye bağlı Alibeyuşağı, Aşıklar, Akçakoyunlu, Bayramgazi, Büyüknacar, Çiçek, Demirciler, Eğlen, Emiroğlu (Araplı), Hanobası, İncirli, Karaçay, Kızkapanlı, Narlı, Osmandede, Ördekdede, Pınarhüyük, Salmanlı, Tilkiler ve Yumaklıerit konargöçer olarak yaşayan ve XVI. yüzyıl sonuna doğru yerleşik hayata geçen Dulkadirililere bağlı Yörük-Türkmen cemaatlerinin adlarını alan mahallelerdir (Solak 2002: 137). Bölgenin etnik çeşitliliğinin dili etkilediği ve yöre ağızını zenginleştirdiği düşünülmektedir. Bu çeşitlilik sosyal ve kültürel değişikliklere de neden olmaktadır. Hem dinî hem de etnik yapı açısından görülen bu çeşitlilik, dilin değişimine ve gelişimine katkı sağlamaktadır.

Karahan, Batı grubu ağızlarını kendi içerisinde dokuz alt gruba ayırmış ve bu gruplar içerisinde Kahramanmaraş'ı VII. alt gruba dahil etmiştir. Tarsus (İçel), Ereğli, Konya merkez ilçesinin bazı yöreleri, Adana, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Darende, Akçadağ, Doğanşehir (Malatya), Birecik, Halfeti (Urfa) ağızları ile bir arada vermiştir (2017: 117). Ancak bu sınıflandırmada Pazarcık ağızı, Batı Grubu ağızlarının VII. alt grubunda bulunan Kahramanmaraş'ın ikinci derecedeki alt gruplarında kaynak eksikliğinden tespit edilememiştir.

Pazarcık ağızı üzerine yapılan bu çalışmanın amacı daha önce üzerinde çalışma yapılmamış bir bölgenin söz varlığının ortaya çıkarılması, bölgeye ait kayıtlardan hareketle yapılacak ağız çalışmalarında araştırma alanının genişletilmesi olmuştur. Pazarcık ilçesine özgü ağız çalışmaları; bölgenin fonetik, morfolojik, sözdizimsel ve sözcükbilimsel özelliklerini tespit ederek Türkçenin bölgesel çeşitliliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu tür araştırmalar, yalnızca dilin iç yapısına dair veriler sunmakla kalmayıp sosyolingüistik faktörler çerçevesinde dilin yaş, cinsiyet ve meslek gibi değişkenlere bağlı olarak nasıl farklılık gösterdiğini inceleme fırsatı tanımaktadır. Tarihî ve etnolingüistik bağlamda değerlendirildiğinde, Pazarcık ağızının Oğuz grubu içerisindeki konumu belirlenebilmekte; tarihî süreçte bölgedeki diğer dillerle (örneğin Kürtçe) olan etkileşimleri analiz edilebilmektedir. Bunun yanı sıra, standardizasyon sürecine katkı sağlamak amacıyla bölgesel varyantların Türkiye Türkçesi ile benzerlik ve farklılıklarının karşılaştırılması, dil değişimi ve

kaybolma tehlikesi gibi güncel meselelerin ele alınmasına da olanak tanımaktadır. Diyalekt araştırmaları, dil çeşitliliğinin belgelenmesi ve korunması açısından önemli olup Türkçenin tarihî gelişim süreçlerinin takip edilmesine, lehçe ve ağızlar arasındaki ilişkilerin incelenmesine ve ağız haritalarının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışmalar sözlükbilim ve dilbilgisi alanlarında yapılan araştırmaları zenginleştirirken, dilin toplumsal kullanımı ve değişim süreçleri hakkında değerli veriler sunmaktadır. Bu çerçevede, Pazarcık ağzına yönelik bir çalışma hem akademik literatüre katkı sağlayacak hem de kültürel mirasın korunması açısından önemli bir rol üstlenecektir.

Pazarcık ağzıyla ilgili doğrudan bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. İlçe hakkında yapılan çalışmalar, çoğunlukla yöreye özgü sözcük ve deyişlerin derlenmesine dayanan sınırlı incelemelerden ibarettir. Kahramanmaraş ağızları temelinde gerçekleştirilen ve yayımlanan araştırmalarda, Pazarcık'ın söz varlığına dair bazı veriler olup bunların yöreye ait olup olmadığı açık bir şekilde belirlenememektedir. Yöreye özgü “*Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları*” (Erdem ve Kirik; 2011, 2023) çalışması içerisinde yer alan Pazarcık kayıtları dışında herhangi bir bilimsel ağız çalışmasına rastlanmamıştır. Esra Kirik öncülüğünde çalışmaları tamamlanan Türkoğlu ve Ekinözü ağızları üzerine makale ve yüksek lisans tezleri yayınlanmış; makale çalışmaları yapılmıştır. Kahramanmaraş ve yöresi ağızları hakkında yapılan çalışmaları zikretmek gerekir.

Bu çalışmaların başında Türk Dil Kurumu'nun 1932'de derlemelerini başlattığı, Kahramanmaraş ili ve ilçelerinin söz varlığının da kaydedildiği hacimli bir çalışma olan *Derleme Sözlüğü* akla gelmektedir. Eserde Pazarcık ilçesine ait sözcüklere yer verilmiştir. Abdulkadir'in (1933) *Maraş'ta Derlenmiş Sözler* adlı eseri, Özgül'ün (1981) *Kahramanmaraş Merkez Ağzı* başlıklı mezuniyet tezi ve Sümen'in (1989) *Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Yöresi Ağızları* adlı mezuniyet tezi Kahramanmaraş ve çevresinin söz varlığına dair önemli çalışmalardır.

Türkiye'de derleme faaliyetlerinin bilim alanına duyurulmasında araştırmaların öncü isimlerden Ahmet Caferoğlu (1995) tarafından gerçekleştirilen *Güneydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar* adlı çalışma derleme faaliyetleri arasında ilk sırada gelmektedir. Bu çalışma içerisinde “Maraş Vilayeti Ağzı” başlığını taşıyan bölümde çeşitli konulara dair derleme kayıtları verilmiştir. Yöre hakkında Akbaba (2002) “Kahramanmaraş Türküleri Üzerine Bir İnceleme”, Kaya ve Kozan (2003) “Mahalli Sözcükler Sözlüğü”, Boz ve Mutlu (2004) “Kahramanmaraş Ağzı Üzerine Tespitler”, Kaya (2004) “Kahramanmaraş Yöresinde Mahalli İklim Deyimleri ve Takvim Olayları”, Temiz (2005) “Kahramanmaraş'tan Derlenen Ağıtlar”, Boz ve Mutlu (2004) “Kahramanmaraş Ağızları Üzerine Tespitler, I. Kahramanmaraş Sempozyumu Cilt I”, Turan (2009) “Maraş Merkez Ağzı”, Erdem ve Kirik (2011, 2023) “Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları”, Turan (2014) “Maraş Merkez Ağzında Kullanılan Deyimler” adlı çalışmalarını yapmışlardır. Kahramanmaraş'ın söz varlığını ortaya koyan, içinde Pazarcık'a ait sözcüklerin de bulunduğu çalışma Telli (2021) tarafından “Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları Söz Varlığı” adıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmalar içerisinde Pazarcık'a özgü sözcükler muhakkak bulunmaktadır ancak bunların ayrıntılı tespitinin yapılması zordur. Ayrıca Kahramanmaraş ağızları üzerine son yapılan çalışmalar içerisinde Mehmet Dursun Erdem ve Esra Kirik ve Maide Uykun (2025) Kahramanmaraş Ekinözü Ağzı kitap yayımı yapılmıştır. Esra Kirik (2022) Çağlayancerit Ağzı Ünlüler ve Esra Kirik ve Bengü Orçan ve Maide Uykun (2023) Türkoğlu Ağız özellikleri isim ve Fiil Çekimi adlı makale çalışmaları bulunmaktadır.

Bu çalışma Pazarcık ağızındaki “ünlüler” konusuna odaklanmaktadır. Bölge ağızından 2009 yılında Esra Kirik tarafından derlenmiş olan kayıtlar dinlenerek bilgisayar ortamında transkripsiyon harfleri ile deşifre edilmiştir. Çalışmada Pazarcık’ta, ağız özelliklerinin farklılaşacağı düşünüldüğü için özellikle birbirine uzak mesafede bulunan yerleşim birimleri tercih edilmiştir. Toplamda 84 mahalleye sahip ilçeden 5 mahalle dikkate alınmıştır. Buralarda yaşayan kaynak kişilerden alınan çözümlenmiş ve elde edilen metinler üzerinde fonetik inceleme yapılmıştır. Metin çözümünde kullanılan harflerin ses aralıkları hem çalışmada ayrı bir tablo halinde gösterilmiş hem de fonetik inceleme aşamasında bölgeye ait sesler örnekleriyle tanımlanmıştır. Çalışmaya esas metinleri oluşturan mahalleler Çiğdemtepe, Göynük, Eğrice, merkez mahalle Mehmet Emin Arıkoğlu ve Sarıl (Sarı) mahalleleridir. Bu mahallelere ait ses bilgisi çalışması yapılmış; yöre ağızı yalnız ünlü sesler bakımından değerlendirilmiş; karşılaşılan ses olayları ise metindeki örneklerle vurgulanmıştır. Fonetik ağız özelliklerinin tespitine dayanan çalışmada ünlüler şu dört başlık etrafında incelenmiştir: (i) Ünlü çeşitleri, (ii) ünlü uyumları, (iii) ünlü benzeşmeleri, (iv) ünlü değişimleri. Çalışmanın “Sonuç” bölümünde ise derleme metinleri değerlendirilerek bulgular üzerinde durulmuştur.

1. Ünlüler ve Ünlü Çeşitleri

Pazarcık ağızında /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ gibi yazı dilinde bulunan ünlülerin dışında, [á], [à], [â], [ã], /è/, [é], [ê], [í], [î], [ï], [ó], [ô], [õ], [ö], [õ], [ú], olmak üzere 17 ünlüye daha rastlanmıştır. Yöre ağızında kullanım şekline bağlı olarak bu ünlülerin uzun ve kısa şekilleri de görülmektedir: /ã/, [ã], [ã], /ẽ/, /ẽ/, [ẽ], /ĩ/, [ĩ], [ĩ], /ĩ/, [ĩ], /õ/, [õ], [õ], /õ/, /ũ/, [ũ], [ũ], /ũ/.

1.1. /a/ ünlüsü ve çeşitleri ([á], [à], [â], [ã], [ã]):

Pazarcık ağızında standart /a/ ünlüsünün dışında dört çeşidi tespit edilmiştir:

[á]: /a/ ile /e/ arası, e sesine daha yakın olan, düz, geniş, orta damak ünlüsüdür. Pazarcık ağızında sıkça rastlanan bu ünlünün; genellikle /c/, /ç/, /l/, /ñ/, /r/, /ş/, /y/ gibi önlüleştirici özelliğe sahip ünsüzlerin yanında bulunduğu görülmektedir: ácer, almanyáda, beklıyecáksın, çáláyancèride, çalışjır, gacák, gidecáksın, hoşáf, isdejná, işállah, maráşdıedíg, nışanlı, tarlá, yátırí, yází, yáşlı

[à]: /a/ ile /ı/ arası dar bir ünlüdür. Bölge ağızında işlek değildir. Metinde birkaç örnekte karşılaşılmıştır: yálánız, dağlmasıñ.

[â]: /a/ ile /o/ arası, boğumlanan, yuvarlak, geniş bir ünlüdür. Genellikle /b/, /p/, /m/, /v/, /f/ gibi dudak ünsüzlerinin veya yuvarlak ünlülü hecelerin yanında bulunmaktadır. Dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma hadisesi sonucu ortaya çıkan bir ünlüdür. Yöre ağızında vurgu veya tonlamaya bağlı olarak ortaya çıktığı örnekler de bulunmaktadır: amányág, áy, bábân, gayımbábam, géliyá, gurbân, vâ.

[ã]: Genizsi /n/ veya /ñ/ ünsüzünün eriyerek nazal özelliğini yanında bulunan /ã/ ünlüsüne bırakmasıyla ortaya çıkmış bir geniz ünlüsüdür. Pazarcık ağızında bir örnekte birinci tekil şahsa yönelme hali ekinin gelmesiyle oluşmuştur: baã

Bir başka örnekte ise /ğ/ sesinin nazal etkisini ulama sebebiyle /a/ sesine bırakmasıyla oluşmuştur: o~ãdarlık.

[ǎ]: Vurgusuz, kısa /a/ ünlüsüdür. Metinlerde örnekleri kişisel kullanıma bağlı olarak ortaya çıkmıştır. ğadār, orālarda.

1.2. /e/ ünlüsü ve çeşitleri ([ǎ], /è/, [é], [ê], [ë]):

[ǎ]: Bu fonem /a/ ile /e/ arası, /e/ ünlüsüne daha yakın boğumlanan bir ünlüdür. Metinlerde iki örnekte tespit edilmiştir: elâtirik, nâpabilî.

/è/: Kapalı /è/ ünlüsü; /e/ ile /i/ arası, /i/ ünlüsünün boğumlanma durumuna daha yakın boğumlanan, ön mahreçli, düz, kapalı bir ünlüdür. Dil sırtının /i/'ye nazaran biraz daha geride kabarmasıyla kapalı /è/ ünlüsü oluşmaktadır. Türkçe kelimelerde bulunmanın yanı sıra yabancı dillerden (Arapça-Farsça gibi dillerden) alınarak Türkçeleştirilmiş sözcüklerde ve yanlarındaki ünlüyü inceltme veya daraltma özelliği gösteren /ç/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzlerinden önce bulunmaktadır (Korkmaz, 1994a, s. 5). Pazarcık ağzında ilk hecede kapalı /è/ sesine sıkça rastlanması karakteristik bir özelliktir: bês, cêvizlerimiz, çahırdere, dêli, êkmâni, êletmesi, êverdim, êyi, geçimimiz, hêrkeş, mêsêlâ, mêyvamız, nêrelisiñ, sêvdîm, şêabsañ, şeker, têlefon, tene, tere, yêdisi, yêrleşdîk, yemegli.

[é]: /e/ ile /i/ arası /i/'ye daha yakın boğumlanan, yarı geniş, dar bir sestir. Metinlerde ikinci ve daha sonraki hecelerde örnekleri mevcuttur: arabêj, böylêydi, cîrsek, ğadêjif, güzêlcêne, içêrde, küfdêj, lisêye, sabahlêinde, orkêsdira, öylêymiş, patêtis, tanıyêli, yâvuzêline.

[ê]: /e/ ile /ö/ arasında, yuvarlak bir /e/ ünlüsüdür. Bölge ağzında sistemli değildir: dêvlet, êyle, êyleydi, şêyle, yêre.

[ë]: Vurgusuz, kısa /e/ ünlüsüdür. Söyleyiş özelliğine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. çîdemtepê, işdê.

1.3. /ı/ ünlüsü ve çeşitleri ([î], [ĩ], [ï]):

[î]: /ı/ ile /i/ arası yarı art, dar bir ünlüdür. /c/, /ç/, /d/, /r/, /ş/, /y/ gibi önlüleştirici etkiye sahip ünlülerin tesiriyle ortaya çıktığı görülmektedir. /ñ/ ve /ğ/ gibi art ünsüzlerin yanında da yer almaktadır. Çoğunlukla /ı/>î, /i/>î değişmelerinin bulunduğu örnekler tespit edilmiştir: âcî, aylîmız, bazarcık, bâlîğ, bunnarîñ, çâyî, depenîñ, ğardeşimizîñ, hayırılısını, marâşdîdîğ, nâpicîñ, nîşânladılar, okıyemedîğ, òrendîğ, yâşımı, yêllar, yîllîmız, yolâdaşîñ.

[ĩ]: /ı/ ile /u/ arası dar, yarı yuvarlak bir ünlüdür. Metinlerde /u/>î/ değişmesiyle oluşan örnekler tespit edilmiştir. /b/, /v/ dudak ünsüzlerinin etkisiyle görülmekle birlikte çoğunlukla kişisel kullanıma bağlı olarak ortaya çıkmaktadır: hamîr, meJbîr, oîdî, şogurî, savulîñ, yâvrîm.

[ï]: Pazarcık ağzında düzenli olmayan ve kişisel kullanımlara dayalı olarak ortaya çıkan kısa /ı/ ünlüsüdür: nasîsîñ, varîdî, yâñî.

1.4. /i/ ünlüsü ve çeşitleri ([î], [ĩ]):

[î]: /i/ ile /ü/ arası yarı yuvarlak, dar bir ünlüdür. Metinlerde karşılaşılan örnekleri: bîlmüyôm, bizîm, ikîüş, misâFîr, mülkîm, nîfûsumuzu, üçüncî.

[ĩ]: Pazarcık ağzında işlek kullanılmayan şahsi kullanıma bağlı olarak bulunan kısa /i/ ünlüsüdür: birîkîsi, birbirîne, ğayîmvalîdem, şeyîñî, têlevîzyonâ, peşlerîne.

1.5. /o/ ünlüsü ve çeşitleri ([ó], [ò], [õ]):

[ó]: /o/ ile /ö/ arası yarı art, yuvarlak bir ünlüdür. Metinlerde genellikle /y/, /ş/, /ç/ gibi önlüleştirici etkiye sahip seslerin etkisiyle tespit edilmiştir: biliyóm, demiryólında, goyúyók, olúyór, şóförünüz, şorda, yápiyóñ, yúrúyóg.

[ò]: /o/ ile /u/ arasında oluşan yarı geniş, yuvarlak bir ünlüdür. Bu ses bazı sözcüklerde /y/ sesinin daraltıcı etkisiyle, bazı sözcüklerde ise hiçbir sebebe bağlı olmaksızın, kişisel kullanımlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır: bò, gòvalamışlar, hòşáf, nóhuduñu, óyası, saólasıñ, şò, yók, yög.

Kimi sözcüklerde /ò/ sesi, kendisinden sonra önce gelen /o/ sesine benzemek suretiyle ikizleşir. İkiz ünlülerden ikincisinin genişlemesiyle [ò] sesinin olduğu örnekleri mevcuttur: doóruyödüg, sqòdu, sqóyacak, yqórTıu.

[õ]: Genizsi /ñ/'nin ses değerini /o/ ünsüzüne bırakması sonucu bu ses oluşmuştur. Metinlerde uzun şekilleri bulunmaktadır. Bu ünlünün 'sonra' sözcüğünde görüldüğü tespit edilmiştir: sõna.

1.6. /ö/ ünlüsü ve çeşitleri ([ô], [õ]):

[ô]: /ö/ ile /ü/ arası ön, yuvarlak, yarı geniş bir ünlüdür. Metinlerde /ü/>[ô], /ö/>[ô] yönlü değişimlerin görüldüğü örnekleri vardır: böög, köömüz, köfdej, köyde, ötekiler, sõrú.

Bazı sözcüklerde /y/'nin önlüleştirici etkisinin görüldüğü örnekleri mevcuttur: böyle, böyüg, köyde, şöyle, öyle.

Metinlerde /y/ sesinin düşmesi sonucu ses değerini /ö/ sesine bırakmasıyla ünlü uzunluğu görülen bir örnek tespit edilmiştir: òle

[õ]: Ön, geniş ve genizleşmiş /ö/ şeklinde nitelendirebilecek bu ses yöre ağzında işlek olmamakla birlikte /ñ/'nin geniz özelliğini /õ/'ye bırakması sonucu ortaya çıktığı sadece bir örnekte karşılaşılmıştır: õñ

1.7. /u/ ünlüsü ve çeşitleri ([ú], [ũ]):

[ú]: /u/ ile /ü/ arası, yuvarlak, dar bir ünlüdür. Metinlerde ağırlıklı olarak /ü/>[ú], /u/>[ú] değişiminin görüldüğü örnekler tespit edilmiştir. /ü/ sesi /k/, /ğ/, /ñ/ art damak ünsüzlerinin etkisiyle bu sesi oluşturmuştur: çocúg, çocúğlarıñ, çocúkluk, doóruyödüg, goñşüydúk, goşdúk, şúkúr.

Çoğunlukla /c/, /ç/, /r/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin önlüleştirici etkisinin görüldüğü örneklerle rastlanılmıştır: çúhurlu, şúrda, usúlú, yúfa, yúrúyóg, yúuruñ.

Metinlerde ulamanın etkisiyle oluşan bir örnek tespit edilmiştir: iķı́úndē.

[ũ]: Pazarcık ağzında işlek kullanılmayan şahsi kullanımlara bağlı olarak rastlanan kısa /ũ/ ünlüsüdür. Belli belirsiz bir ses özelliğine sahiptir: bunũ, goyúłanaça, goyúyódu, onũ.

2. Ünlülerde Uzunluk Kısalık

Ünlülerde uzunluk ve kısalık meselesini Korkmaz başta olmak üzere pek çok araştırmacı ele almıştır. Coşkun, ünlü uzunluklarını oluşum sürelerine bağlı olarak ortaya çıkan uzun ve kısa ünlüler olarak sınıflandırmaktadır. Buna bağlı olarak uzun ünlüler bir kısa ünlüye nazaran iki katı sürede oluşmaktadır (Coşkun 1999: 45). Bölgedeki ses uzunluklarıyla çeşitli şekillerde karşılaşılmaktadır.

Bunlar alıntı sözcüklerdeki uzunlukların kısalması, fonetik birtakım ses hadiseleri sonucu ortaya çıkan uzunluklar veya kısaltmalar, konuşan kişinin şahsi kullanımından kaynaklanan uzunluklar ya da uzun ünlülerin kişiye özgü kullanımı sonucu kısa söyleyiş özelliklerine bağlı olarak oluşmaktadır. Yine vurgudan kaynaklı uzunluk ve kısalıklara rastlanılmıştır. Metinlerde [ā], [ā̃], [ē], [ē̃], [ī], [ī̃], [ī̄], [ō], [ō̃], [ō̄], [ū], [ū̃], [ū̄], [ō̄], [ō̄̃] olmak üzere 15 uzun ünlünün varlığı tespit edilmiştir.

2.1. Birincil Uzun Ünlüler

Korkmaz; asli uzunlukların kaynağının Türkçenin ilk oluşum evrelerinden Ana Türkçe devrine değin uzanmakta olduğunu, Türkmen-Yakut gibi lehçelerde birincil uzunlukların sistematik bir şekilde korunduğunu ve diğer Türk lehçeleri ve ağızlarda varlığını düzenli şekilde devam ettirmekle beraber genellikle kısalma eğilimi gösterdiğini belirtmektedir (Korkmaz 1992: 15). Ağızlarda her ne kadar bu ünlü uzunluklarının varlığıyla karşılaşılrsa da sözcükler genellikle kısalma eğilimi göstermektedir.

Türkçede ünlü uzunlukları üzerine kapsamlı bir çalışma yapan Korkmaz, uzunluklara dair Türkologlar arasında görüş ayrılıklarının bulunduğunu belirtmiştir. Uzunlukların varlığını kabul eden; Ligeti, Rasanan, Jarrin gibi Türkologlar birbirinden uzakta veya herhangi bir ilgisinin bulunmadığı varsayılan Türk lehçelerinde benzerlik gösteren uzunlukların tesadüfi olmadığını ve ortak bir köke dayandırılabilceğini öne sürmüştür. Bunun aksine Radloff, Grönbech gibi Türkologlar ise asli uzunlukları kabul etmeyerek bu uzunlukları köken olarak hece kaynaşması gibi bir ses olayına dayandırarak açıklamışlardır (Korkmaz 1994a: 17). Uzunluklar üzerine Tekin tarafından yapılan çalışmada, Türkiye Türkçesindeki ünlü uzunlukları² üzerine Korkmaz'ın Batı Anadolu ağızlarından derlediği malzemeden hareketle birtakım örnekler verilmiştir (Tekin 1995:61-62). Erdem ise, birincil uzun ünlüleri listeleyerek Ana Türkçeden itibaren görülen uzunlukların zaman içerisinde kısalma eğilimine girenlerinin yanında başta Oğuz grubu olmak üzere birçok Türk lehçesinde uzunlukların kendisini muhafaza ettiğini belirtmiştir. Ağızlarda bu uzunlukla³ sistematikleşmiş olsa da yörelere göre ağızlara özgü kullanımları değişmektedir (Erdem 2008a: 239).

Uzunlukların meydana gelişine bakıldığında; ses organlarının bu uzunlukları çıkarmak için bir çaba içerisine girdiği ve gayret edilmediği zaman uzun ünlülerin telaffuzdan kaynaklı kısaldığı anlaşılmaktadır. Türkçeye yerleşmiş yabancı sözcükler ise zaman içerisinde ayırt edilemeyecek şekilde dile yerleşerek Türkçeleşmiş veya kısa söyleyiş özelliği gösterir hale gelmiştir (Ergin 2012: 55).

Pazarcık metinlerinde birincil uzun ünlüler düzensizlik göstermekte, kimi zaman bir ses hadisesine bağlı olarak kimi zaman ise kullanım ve vurgudan kaynaklı değişime uğramaktadır. Metinlerde asli uzun ünlü bulunduran üç örnek bulunmaktadır:

bū: “işaret veya sıfat yoluyla bir şeyi belirtme unsuru”

² Talat Tekin'in 'Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler' çalışmasında birincil ünlü uzunluklarına dair diğer Türk lehçelerini de kapsayan geniş bilgiler verilmiştir. Uzun ünlüler meselesine değinen ve birincil uzunlukların yanı sıra ikincil uzun ünlülere de yer veren diğer çalışmalar için ayr. bk. Tabaklar 1994; Bağdaş 2007; Alkaya 2008; Erdem 2008b; Gülsevin 2009; Özek 2009; Yalçın 2010; Alimov 2012; Şahin 2012; Boz 2014; Özeren 2016; vd.

³ Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Uzun Ünlüler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Erdem 2008a: 502-562.

ğöyün: “bir tür küçükbaş hayvan”

yöğ: “bir şeyin olmama, bulunmama durumu”.

Uzunlukların genellikle ilk hecelerde bulunduğu, ses hadisesi, telaffuz veya vurguya dayalı olarak olduğu örnekler de mevcuttur: nē, nēy, ōndan, şö, ēvet, yōdū, işdē.

2.2. Aslında Uzun Olan Ünlülerin Normalleşmesi

Pazarcık ağzında yer alan birtakım Arapça ve Farsça alıntı sözcükler, asıllarına uygun olarak uzun ünlüleri korumuştur: ādeti, āmin, cāmi, cēvābı, çāresine, haddā, hātıra, helāl-olsun, mēselā, müsāde, müsāitsē, misāFīr, sāde, tāne, itibāri, işāretlennen, vaḷlāmā, vefāt, vëlisi.

Bir kısım alıntı sözcüklerin normal süreli ünlülere dönüşme eğilimi gösterdiği örnekler de azınlıkta değildir: Aḷlah, berāber, bekār, esās, ehdiyāç, mühitlerde, inḱār-ētmিয়েg, zaruri.

2.3. Ayın ve Hemze Sesleriyle Oluşan Uzun Ünlüler

Ayın ve hemze sesleri Türkçenin ses yapısına uygun olmadığı için bölge ağzında doğrudan yer almamakta, bu nedenle ses değerini kendisinden sonraki sese aktararak uzun ünlünün meydana gelmesine neden olmaktadır. Metinlerde örnekleri sınırlıdır: yāni, tārifini.

2.4. Ünsüz Düşmesiyle (Erime) Oluşan Uzun Ünlüler

Ünlü uzunluklarının bir diğeri ünsüz düşmelerine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Pazarcık ağzında /ğ/, /ğ/, /h/, /k/, /l/, /n/, /r/, /v/, /y/ seslerinin iç seste yer aldığı eriyerek düşmesi neticesinde kendisinden sonra gelen ünlünün ses değeri uzar. Bölge ağzı bu bakımdan zengin örneklerle sahiptir:

/ğ/: āzı, bālanışın, bākura, būda (buğday), çālayāncēride, dā(dağ), dōrañ, o-ādarlık (o-ğadarlık), dōru, ōlanı, sālīk, dōdum, dōma, yāları (yağları), āriyó, bādeydik, dādeydik, sādıc (sağdıç), ōlak, lō (loğ).

/ğ/: çīdemtepē, çī (çiğ), ērice (eğrice), ēlenceli, ōretdi, ōrendig,

/y/: bēle, ōle, ōle, ūlēdi, usūlūle, hālīle (haliyle), şe, bōle, kō, kōlū, sōle, sōlemek, şe.

/r/: bahçāḷāımızdā, buralā, çālıştıḷā, vēriyō, onnānan, vardıḷā, yīmi.

/k/: aḷacādı, āşām, āşāmacā, çīrpacāna (çīrpacakla), gērēse, yōsa, yōdu, yōsa, olūmuş (oluk imiş: olmuşmuş).

/h/: gāve, māsūs (mahsus), zaar (zahir).

/l/: ātmış, güzē, nasīsñ.

/n/: azındā.

/ñ/: sōra.

2.5. Hece Kaynaşmasıyla (Büzülme ~ Derilme) Oluşan Uzun Ünlüler

Uzun ünlüyü meydana getiren bu ses olayı, bazı ünsüzlerin iki ünlü arasında eriyerek kaybolması sonucu bir uzun ünlünün meydana gelmesiyle gerçekleşir (Aydın 2002: 15). Bu erimeyle ayrı hecelere ait art arda gelen iki ünlü birleşerek bir uzun ünlünün oluşumunu sağlar (Buran 1997:

27). Hece kaynaşmasıyla iki ya da daha fazla hecenin birleşmesi sonucunda hece sayısında bir azalma söz konusu olur (Korkmaz 1994b: 37). Pazarcık ağzı metinlerinde karşılaştığımız bu hadise genellikle iç hecede bulunan /g/, /ğ/, /h/, /ñ/, /v/, /y/ gibi ünsüzlerin iki ünlü arasında erimesiyle oluşmuştur. Şimdiki zaman “-yor” ekinin hece kaynaşmasına uğradığı örnekleri yaygındır.

/y/: atīg, baḥlīmīdi, bakīm, bişirīg, bilmīm, bilīk, bilīm, bilīsīñ, böyüşün, dī, diñelī, tanī, ğalmī, ğaynatīg, ğaldırdıdīg, ğullanmīk, içīn (içiyorsun), içīk, nolū, şey-olī, varīk, yātırī, yāzī de, yāpī, yāpīg, yāpīm, yāpīdim.

/g/: annadīmız (anladığımız), asgerlīne, ayāndan, aylīmız, baḳacāna, böyūme, çavışlā (çavuşluğa), çörā da (çöreği de), çocūyūk, dēdīmiz, ēkmāni, ğabānı, ğēdīmizde, ğēlmedīmiz, ilāne (leģene), isdemedīmden, oyācān, oldūnu, polislē (polisliģe), soracāñ, yīllīmız, yēmā (yemeģi), yēmāmizi, yāpacāmız, yūrūyōğ.

/h/: hasdāniye, valḷā (vallahi).

/ğ/: ābi, ācī (ağacı), aṣṣā (aşağı).

/n/: küçüksüz.

2.5.1. İki Ünlünün Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler

İki ünlünün yan yana geldiğinde kaynaşması veya birleşmesiyle bir uzun ünlünün oluştuğu ses olayıdır. Türkçe ses yapısında iki ünlünün yan yana bulunması uygun değildir. Türkçenin bu özelliğinden dolayı iki ünlü karşılaştığında kaynaşma hadisesiyle ünlüler birleşerek uzun ünlüyü meydana getirir. Ünlüyle biten ve ünlüyle başlayan iki sözcük bir araya geldiğinde ünlülerden biri etkisini diğerine bırakarak uzar (Buran 1997: 27). Bölge ağzında bu ses hadisesi ile oluşan ünlü uzunluğuna bir örnekte rastlanılmıştır: ēyīdi (iyi idi)

2.5.2. Bir Ünlü Bir Ünsüzün Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler

Ünlüyle biten ve ünsüzle başlayan iki sözcük yan yana geldiğinde iç hecede yer alan ünsüzün erimesi sonucu yanında bulunan iki ünlünün kaynaşarak uzamasıyla oluşmaktadır. Bölge ağzında işlek bir ses hadisesi değildir. Metinlerde /k/, /y/ ünsüzlerinin erimesi ve “-yor” şimdiki zaman ekinin düşmesiyle iki ünlünün birleşmesine sıkça rastlanmaktadır: nāpıcıñ (ne yapacaksın), nāpsīñ (ne yapsın), ēdīdi (ediyor idi), vērīdi (veriyor idi), yōdu (yok idi).

2.6. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Oluşan Uzun Ünlüler

Kişilere özgü kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan uzun ünlülerdir. Türkçede sözcük vurgusu genellikle son hece üzerinde bulunmaktadır. Yöre ağzında kişinin heyecanlanması, hararetlenmesi veya şaşırması gibi sebeplerden dolayı vurgu ve ses tonunun alçak ya da yüksek şekillerde hareketlenmesine bağlı olarak oluşan uzun ünlülere rastlanabilmektedir: āl, birī, bīTdi, burdā, bunnarī, çēkdī, ğālp, ğızīm, ḳarbō, kürürdūm, işdē, sıkıntī, şindī, şō, topraḳdī, valḷāmā, yāpaḷḷardī, yōdū.

2.7. Ünleme Dayalı Uzunluklar

Pazarcık ağzında ünlem belirten sözcükler ünlü uzunluklarının oluşmasına sebep olmuştur: abōv, ē, hā, hē, hēyā, hūh, hīh, nēy.

2.8. Kısa Ünlüler

Boğumlanma süresinin normal söyleyiş süresine sahip ünlüden daha kısa sürede söylenmesiyle oluşan ünlülere kısa ünlü denilmektedir. Bölge ağzında /ă/, /ě/, /ĩ/, /ĩ/, /ũ/ kısa ünlüleri kullanılmaktadır. Çoğunlukla /y/ ve /r/ akıcı ünsüzlerinin yanında meydana gelmekle birlikte farklı ünsüzlerin yanında da görülebilmektedir: bir-ıķısı, birbirine, ğadāġ, ğoyūłanaçā, ğoyūyódu, ğayımvalıdem, nasısıñ, orālarda, peşlerine, varıdı.

Kısa ünlülerin oluşumunda bir diğer etken ise konuşmacının hızlı konuşması ve vurgudan kaynaklı meydana gelen kısaltmalardır: çıdemtepē, bunu, évdē, hē, işdē, onu da, ordā, şeyini, yāñı.

2.9. İkiz Ünlüler

Aynı seslem içerisinde bir arada bulunarak bir ünlünün ses değerini karşılayan, çift ünlülerin yer aldığı ses olayı ikiz ünlü, kayan ünlü veya diftong gibi terimlerle karşılanmaktadır (Aksan 2015: 30). Pazarcık ağzında eşit, yükselen ve alçalan ikiz ünlülerin varlığı tespit edilmiştir. Metinlerde örneklerine sık rastlanan ikiz ünlüler /g/, /ğ/, /n/, /ñ/, /y/ ünsüzlerinin erimesiyle oluşmaktadır. Pazarcık ağzında üç çeşit ikiz ünlü vardır. Bunlar; eşit ikiz ünlüler, yükselen ikiz ünlüler, alçalan ikiz ünlülerdir.

2.9.1 Eşit İkiz Ünlüler

Boğumlanma süreleri eşit olan ve aynı iki ünlünün yan yana gelmesiyle oluşan ünlü türüdür (Korkmaz 1994b: 43). Bölge ağzında /g/, /ğ/, /n/, /ñ/, /y/ ünsüzlerinin erimesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Metinlerde aa, ee, u, ij, uu, üü, úú ikizlerinin yer aldığı örnekleri tespit edilmiştir: aaşlar, aacımız, aldıu, bişirij, bilmijm çalışijr, çocúum, çekün, dēaşıj, dijr, dijm, deēl, deērini, düünnēr, ğabuuna, göşdüimde, guyuundan, hasdalun, maraşlık, içiik, ileen, söylijm, hamilelijimde, sevdijm, yátirijr, yetijr, üüTdürüyürüs, zaar.

Metinlerde /ñ/ ünsüzünün erimesiyle meydana gelen eşit ikiz ünlü örneğine rastlanılmıştır: bāa.

2.9.2. Yükselen İkiz Ünlüler

Bir sözcükte yan yana gelen iki ünlüden ikincisinin birinci sese oranla daha geniş olduğu ünlülerdir. İkiz ünlüler her zaman fark edilmese de birinci unsurun ikinci unsura göre daha kısa söyleyişe sahip olduğu söylenebilir (Aydın 2002: 16). Bölge ağzında /g/, /ğ/, /h/, /y/ ünsüzlerinin erimesiyle meydana gelen örnekleri şunlardır: ciğersek, dēēl, dēaşıj, diēldi, köydiēdiē, maraşıdiēdiē, saol.

Metinlerde yabancı kökenli alıntı bir sözcükte yükselen ikiz ünlünün yer aldığı bir örnek bulunmaktadır: puānan.

2.9.3. Alçalan İkiz Ünlüler

Sözcükteki ikinci sesin birinci sese oranla daha dar olduğu ünlülerdir (Buran 1997: 30). Pazarcık ağzında alçalan ikiz ünlüler genellikle /g/, /ğ/, /k/, /y/ seslerinin erimesi sonucu oluşmuştur: dēişig, doęrüyöduē, doum, isdēñā, küfdēj, saōlasıñ, soęyácāk, soōtdun, youdū, yoğrTıu, köōmüz, böōē, sabahlēinde.

3. Ünlü Uyumları ve Ünlü Benzeşmeleri

Bir sözcükte yan yana gelen iki sestten birinin diğerine etki ederek onu kendisine benzetmesi sonucu oluşan, iki sesin benzeşmesi esasına dayanan ses olayıdır (Ergin 2009: 52).

3.1. Önlük-Artlık Uyumu ve Uyumun Bozulduğu Durumlar

Bir sözcüğün ilk hecesinde art ünlü varsa sonraki hecelerde art, ön ünlü varsa sonraki hecelerde ön ünlü ile devam etmelidir. Bu uyum kalınlık-incelik, büyük ünlü uyumu veya dil uyumu olarak da nitelendirilmektedir. Türkçede ekler büyük oranda önlük-artlık uyumuna uymaktadır. Pazarcık ağzında bu uyum büyük oranda tamdır: birikiller, dèllerdi, édeller, geçimimiz, gızıynañ.

Yazı dilinde uyuma girmeyen sözcüklerin de bölge ağzında uyuma girdiği örnekler mevcuttur: alacādı, birezi, normalda, onnarınan.

Bölge ağzında şimdiki zaman eki “-yor”un /y/ sesinin önlüleştirici etkisiyle çoğunlukla uyum dışı kaldığı tespit edilmiştir: anlaşıyö, bahılmıdi, doğrüyödüg, goyúyók, nolū, olúyór, olúyür, yapamıyöm, yapī, yapīdim yapıyódu, yolıúyög.

“-yor” ekinin normalde olmayacağı halde yöre ağzında önlük-artlık uyumuna girdiği örnekler ise şunlardır: bilmīm, bilmıyöm, isdemıyöm, sevim, seviyöm, sürüyö.

/ğ/, /k/, /ñ/ ünsüzlerinin artlılaştırıcı özelliğinden dolayı bu sesler bazı sözcüklerde yanında bulunan ön ünlüleri art ünlüye dönüştürmüştür. Ön ünlülerin artlılaşması uyumsuzluğa neden olmuştur: atıg, bālīg, depenñ, evlendikdan, galdırdıdığ, getmezdiğ, gidecaksñ, göşduk, köydiğ, maraşdığ, nāpabilñ, örendiğ, şükür, vèdiklerinde, yapığ, yerleşdik.

/c/, /ç/, /s/, /ş/, /y/, /r/ ünsüzlerinin önlüleştirici ve daraltıcı özelliğinden dolayı yanındaki ünlülere etki ederek önlüleştirilmesi de uyumsuzluğun bir başka sebebidir. Metinlerde bulunan örnekleri şunlardır: ayak, biráz, buriye, cānın, çalarsa, çay, çocúğ, duyúru, hoşáf, işállah, maşállah, nāpıcñ, nışanlıdılar, yapmağ, yatırıır, yıllık, yoldaşñ.

Kimi sözcüklerde ise /k/, /g/, /ğ/ ünsüzlerinin düşmesi veya hece kaynaşmasına uğraması sonucunda bu ünsüzlerin yanında bulunan ön ünlüler artlılaşmış ve bu sebeple uyuma aykırı kullanımlara rastlanmıştır: dēaşıır, öretdi, örendiğ, súzāne, ilāne, yemāmizi, ekmāni, çorā, gelecāni.

Ulama sırasında /g/ ünsüzünün düşmesi sonucu önlük-artlık bakımından uyuma aykırı bir örnek bulunmaktadır: ikiún.

Vasıta hâli eki bölge ağzında “+lA” biçimi dışında genellikle “+nAn” biçimiyle kullanılmıştır. Örneklerde çoğunlukla uyuma girdiği görülmektedir: atınan, davılınan, ğarabibernen, ğazannarnan, inneynen, işinen, olānnan, onnarınan, şeyīnen, türknen, tuzaknan.

“+nAn” ekinin uyuma aykırı örnekleri ise şunlardır: arabēnen, arīnen, hayvēneñ, işāretlennen, kilónan, silāhnan, tahlilnen.

Uyuma aykırı birleşik sözcükler şunlardır: nāpıcñ (ne yapıcın= ne yapacaksın), nāpsñ (ne yapsın), yódu (yok idi).

3.1.1. Alıntı Sözcüklerde Önlük-Artlık Uyumu

Arapça ve Farsça alıntı sözcükler bölge ağzında telaffuz bakımından Türkçenin ses yapısına benzetilmeye çalışıldığından kimi zaman bu sözcüklerin önlük-artlık uyumu açısından ilerleyici ya da gerileyici benzeşme vasıtasıyla uyuma dahil edildiği görülmektedir. Bu sözcüklerden yazı dilinde uyum dışı bulunanların Pazarcık ağzında benzeşmeler sebebiyle uyuma dahil olmaları söz konusudur.

İlerleyici benzeşme yoluyla: davîl (<davul), vaḷḷāmā (<vallahime), zatân (<zaten).

Gerileyici benzeşme yoluyla: tene (<tane), mühitlerde (muhit).

Alıntı sözcükler genellikle orijinal şeklini muhafaza etmekte ve bu bakımdan kimi sözcüklerin uyum dışında kaldığı görülmektedir: asgere, cāmi, çāresine, ğardeşim, mēselā, menziliyet, mēyvamız, müsāit, inkār, şükūr, pētroḷ, pērişannar, tēlefon, torpillisi, vaḷḷāhī.

Kimi sözcüklerin ise uyuma giren veya girmeyen, ikili şekilleri tespit edilmiştir: şükūr ~ şükür, zāten ~ zatân.

3.1.2. Kökte Ünlü Değişmesine Bağlı Önlük-Artlık Uyumu

Pazarcık ağzında art sırada yer alan ünlülerin önlüleştiği örnekleri şunlardır: dehā (daha), tene (tane). Bölge ağzında art ünlülerin ön ünlünün yerine geçmesi hadisesi yok denilebilecek kadar azdır.

3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu ve Uyumun Bozulduğu Durumlar

Türkçe bir sözcüğün ilk hecesinde düz ünlü bulunuyor ise ondan sonraki heceler de düz ünlüyle, yuvarlak ünlü bulunuyor ise sonraki heceler ya düz-geniş ya da dar-yuvarlak ünlüyle devam etmelidir. Düzlük-yuvarlaklık uyumu, küçük ünlü uyumu ve dudak uyumu olarak da bilinmektedir.

Bu ünlü değişiminin temelinde kelimenin diğer hecelerinin ilk hecede bulunan düz veya yuvarlak ünlüye göre şekillenmesi hadisesi bulunmaktadır (Korkmaz 1994b: 53).

Pazarcık ağzında düzlük-yuvarlaklık uyumunun uyum dışı birkaç unsur dışında sağlam olduğu görülmektedir. Yuvarlaklaştırıcı özelliği olan /b/, /m/, /f/, /v/ ünsüzlerinin etkisi dışında kalan birtakım sözcükler düzleşerek uyuma dahil olmuştur: amānyāğ, davîl, hamîr, meJbîr, yāvrim.

Düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozan bir diğer sebep şimdiki zaman ekidir. “-yor” ekinin uyumu bozduğu örnekler standart Türkçede olduğu gibidir: bilmüyöm, diyö, doğrüyödüg, gēdiyö, gēziyö, goyüyök, ölmüyö, oturuyö, isdemiyöm, seviyöm, sürüyö, yapamıyöm, yolıüyög, yūrüyög.

“-yor” şimdiki zaman ekinin birkaç örnekte “-î” şekline dönüşmesiyle uyuma girdiği sıklıkla görülmektedir: bilmîm, bilîm, dî, edîdi, sevim.

İlk hecelerde geniş-yuvarlak ünlülerden sonra gelen dar-yuvarlak sesler ilerleyici benzeşme ile geniş-yuvarlak ünlüye dönüşmüş ve bunun sonucunda düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı örnekler oluşmaya başlamıştır. Çünkü örneklerde uyuma aykırı görülen ikinci ses hala yarı dar-yarı geniş bir sestir. Bu noktada süreç devam ediyor denilebilir. Bu hadiseye genellikle ikiz ünlülü sözcüklerde rastlanmıştır. Bölge ağzında sistemlidir: böğğ, doğordum, köömüz, soğoyacak, yoğorTıu.

Bazı sözcüklerde /y/ ünsüzünün tesiriyle düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı örnekler meydana gelmiştir: buriye, oriye.

3.2.1. Alıntı Sözcüklerde Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Pazarcık ağzında alıntı sözcüklerin düzlük-yuvarlaklık uyumu sistemli değildir. Uyuma giren sözcükler olduğu gibi uyuma aykırı sözcüklerin varlığı da tespit edilmiştir: pétrol, téléphone, tansiyon.

Metinlerde alıntı kelimelerin ses değişimleri sonucu uyuma girdiği örnekler şunlardır: doğdurılar, hamırı.

davil (<davul) sözcüğü ilerleyici benzeşme yoluyla uyuma girmiştir.

Türkçe kökenli çavış (<çavuş) sözcüğünün de yine ilerleyici benzeşme yoluyla düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

3.3. Darlık-Genişlik Uyumu

Pazarcık ağzında düzlük-yuvarlaklık, önlük-artlık uyumlarının dışında darlık-genişlik uyumu olarak isimlendirilen bir uyum daha bulunmaktadır. İlerleyici ve gerileyici benzeşmeler yoluyla uyuma giren ve girme sürecinde olan sözcüklerle karşılaşmıştır: böğ (<büyük), doğurdum (<doğur-), deldi (<değil), kâT (<kağıt), soğycák (<soğuk), yoğrTlu (<yoğurt-).

4. Ünlülerde Düşme ve Türeme

Pazarcık ağzında seslik hadiselerle dayalı ünlü düşmesi ve ünlü türemesi meydana gelmektedir:

4.1. Ünlü Düşmesi

Değişik birtakım fonetik sebeplerden ötürü kelimenin vurgusuz orta hecesinde, iç veya son seslerindeki ünlülerin düşmesi esasına dayanan ses olayıdır (Özçelik 1997: 38). Ünlü düşmesi orta hecenin vurgusuz olması, art arda gelen iki ünlüden birinin etkisini diğerine bırakarak erimesi veya ünlü kaynaşması, ulama, hece yutulması (haplology-seslem yitimi) gibi durumlarda meydana gelmektedir. Genellikle birden fazla heceden oluşan sözcüklerde vurgusuz orta hece ünlüsünün düştüğü görülmektedir:

/a/, /e/: burdan, burdaılar, nêrde, ordan, şorda, yândan.

/u/, /ü/: yönü, yúrruk.

/ı/, /i/: aklı, ayle (aile), azcág (azıcık), balcánnı, bışırrik, gaysı, gétirrik, gayımvaldem, gaybéTdi, içérde, suvannı, yánnı.

Birbiriyle bağlantılı bulunan iki kelimedenden birinci kelimenin son sesiyle ikinci kelimenin ilk sesinin ünlü olması halinde, Türkçe’de iki ünlünün yan yana bulunmaması kuralı sonucu ünlülerden biri düşerek etkisini uzunluk olarak diğer ünlüye bırakır (Korkmaz 1994a: 49). Bu durum ünlü karşılaşmasıyla meydana gelir: amm_ışde (ama işte), noıdu (ne oldu).

Cevher fiili “i-”nin eklenmesi sırasında da ünlü düşmesi meydana gelir. Bir ünlü veya ünsüzün etkisini diğerine bırakarak düşmesi ve kendisinden önce gelen ünlüyü uzatmasıyla oluşan örnekler şunlardır: édidi (edik idi), éyidi (iyi idi), vêrîdi (verik_ idi), yōsa (yok ise), yōdu (yok idi).

Hece düşmesi yoluyla ünlü düşmesinin gerçekleştiği örnekler de mevcuttur: ora (orası), bura (burası), şúra (şurası).

Şimdiki zaman ekinde meydana gelen büzüşmeler sonucu hece düşmesiyle birlikte ünlü düşmesi de gerçekleşmiştir: bilmiyóm, biliyóm, baħılmıdı, diyóm, düşünüyóm, gėdiyóñ, gidiyók, oturuyók, oturiyóm, yátıyóm, yapım, yapmı.

Şimdiki zaman ekinde olduğu gibi gelecek zaman ekinde de büzölme sonucu hece düşmesiyle birlikte ünlü düşmesi tespit edilmiştir: baķıcım, nineyicim, söyleyicim, söllicim.

Yöre ağzında ‘ile’ edatının ekleşmesi ilk hecedeki ünlünün düşmesine sebep olmuştur: birbiriynen, bilgisayarınan, bunnan, cānavarlarınan, ğarabibernen, gėndiynen, ğoceynen, işāretlernen, nohudiynen, şunnān, türknen.

Emir birinci şahıs eklerinin ekleşmesi sırasında ekteki büzölme sonucu ünlü düşmesi meydana gelmiştir: ğadan-āllım, vėrim, vėrrim.

Metinlerde /g/, /ğ/ ünsüzlerinin etkisiyle ünlü düşmesine uğrayan sözcükler tespit edilmiştir. Ünlü düşmesinin yanı sıra bu sözcükler hece düşmesine de uğramıştır: annadımız, aşşā, asgerlīne, ābi, ācī (ağacı), aşşā, ayāndan, aylīmız, baķacāna, dėdīmiz, ěkmāni, ğabāni, gėtdīmizde, yėmāmizi, yapacāmız, yūrúyóg.

Alıntı kelimelerde orta hecedeki vurgusuz ünlünün düşmesine bağlı olarak ünlü düşmesi görölmektedir: valīā (vallahı).

4.2. Ünlü Türemesi

Ses türemesi (anaptyxe) sözcüğü genişletmektedir. Çoğunlukla eklemeyi kolaylaştırmak ve yabancı sözcükleri Türkçenin ses düzeni, hece yapısı özelliklerine uydurmak amacıyla bu sesler türetilmiştir (Banguoğlu 2019: 65). Ünlü türemesi sözcüğün başı, ortası ve sonunda meydana gelmektedir. Pazarcık ağzında genellikle alıntı sözcüklerde söyleyişi kolaylaştırmak amacıyla sözcük ortasında gerçekleşen türemeler diğerlerine oranla daha fazladır. Alıntı kelimelerin başında ve ortasında çift ünsüz bulunması durumunda iki ünsüz arasında ünlü türemesi gerçekleşir: elātirik, ğalp ğırızı, ğompile, ğontúrolā, ğırıbe, fıransíyā, orkėsdıra.

Genellikle /r/ ve /l/ ile başlayan yabancı kelimeler bir “i” ön türemesine uğramıştır (Korkmaz 1994b: 65). Bu ünsüzlerle başlayan sözcüklerde ön türeme meydana gelmiştir: írahmatlık, irāzı olsun, ilāne (leĝene).

“hepsi” sözcüğü asli şeklini koruyarak ünlüsünü düşürmemiştir: hėpisi, hėpisini

Metinlerde araç eki “-ınan/-inen” düşmeden ekleşerek kullanımını sürdürmüştür: atınan, adamınan, davarnan, gücünen, işinen, onnarınan, şeyinen.

Bölge ağzında cevher fiilinin çoğunlukla korunduğu ve düşmediği görölmektedir: ğardeşimidi, imamıdı, türküdük, varıdı, varısa.

“hem....hem” bağlacının sözcük sonunda türemeye uğrayarak “hemi....hemi” şekline dönüştüğu tespit edilmiştir: āllah hėmi ğociye āldı hėmi ōlanı āldı.

5. Ünlü Değişimleri⁴

Ünlü değişmesi, kelimedeki ünlünün yanında bulunan ünsüzün veya kelimenin komşu hecelerinde yer alan ünlülerin etkisine bağlı kalarak, etkilenecek değişmesidir (Korkmaz 1994a: 42). Bu ses olayında çeşitli fonetik sebeplere bağlı olarak kimi zaman ünlüler kimi zaman da ünsüzler ünlü değişimine sebep olur. Bölge ağzında çok karşılaşılan hadiselerden biri olmakla beraber karakteristiktir. Bazı sözcüklerde fonetik sebebe bağlı bazı örneklerde ise fonetik sebeplerden bağımsız olarak ortaya çıkar. Ünlü değişimlerini ön ünlülerin art ünlüye dönüşmesi, art ünlülerin ön ünlüye dönüşmesi, dar ünlülerin genişlemesi, geniş ünlülerin daralması, düz ünlülerin yuvarlaklaşması ve yuvarlak ünlülerin düzleşmesi olarak altı başlıkta incelemek mümkündür:

5.1. Ön Ünlülerin Arthlaşması

Pazarcık ağzında /e/ ünlüsünün /a/, /ä/, /á/ seslerine dönüşerek arthlaştığı örnekler çoğunluktadır. Bunlardan en yaygın olanı /e/>[á] değişimidir. Örneklerde /k/, /ğ/, /ñ/ ünsüzleri yanında bulunan /e/ sesini çoğunlukla arthlaştırmıştır: atacānı, beklıyecáksın, çālayāncēride, çörā, ērkāg, ēkmāni, ēkmāg, gidecāksıñ, ğardeşimizīñ dā, isdeññā, ilāne, ötāhı, taķacānı, yēmāmizi.

/e/>/a/: Genellikle alıntı sözcüklerde tespit edilmiştir: hasdānā, zatān.

/e/>[ä]: Metinlerde bir örnekte /k/ ünsüzünün düşmesi sonucu, bir örnekte ise ünlü-ünsüz kaynaşması sonucu meydana gelmiştir: elātirik, nāpabilñ. Söyleyişe bağlı oluşan örnekleri de mevcuttur: bahçā.

/i/ ünlüsünün bölge ağzında [á] ve [i]’ya dönüştüğü örnekleri mevcuttur. Bu değişim /k/, /ğ/, /ñ/ ünsüzlerinin etkisiyle bu seslerin yanında bulunan /i/ ünlüsü arthlaşmıştır.

/i/>[i]: Pazarcık ağzında /i/ ünlüsünün [i] formuna dönüşmesi işlek bir değişimdir: bilīsīñ, bilmīj, baķıjr, bālīj, depenīñ, ēvlendīkdān, fabrīgada, ğardeşimizīñ, nāpabilñ, nişānladılar, yapıīj, yūđık.

/i/>/ı/: yānı.

/ö/>[ó]: İlk hecelerde meydana gelen bu değişimin ön ünlülerin orta damağa kayması sonucu ortaya çıktığı tespit edilmiştir: Bölge ağzında karakteristik bir arthlaşma örneğidir: ōrendīg, ōretđi.

/ü/>[ú] değişmesi /k/, /ğ/, /ñ/ ünsüzlerinin yanında bulunan ön ünlülerin arthlaşmasıyla ortaya çıkmıştır: düürcülık, düünner, doğrüyödüg, göşđúk, göñúl, şükúr.

5.2. Art Ünlülerin Önlüleşmesi

Pazarcık ağzında art ünlüler, /c/, /ç/, /r/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin önlüleştirci özelliğiyle ön ünlüye dönüşmektedir.

Metinlerde /a/ ünlüsünün [á], /e/, /è/, [é], /i/ seslerine değiştiği örnekler tespit edilmiştir.

/a/>[á]: Bölge ağzında diğerlerine nazaran en yaygın değişim /a/>[á] olmuştur: almanyādan, amānyāg, çālırsa, çāy, hoşāf, marāşđiedīg, nişānladılar, ōyāsı, okiyān, inkār, işāllah, pērişānlā, yāzī, yapamíyöm, yāķardīg, yātrī.

⁴ Ünlü değişimleri üzerine ayrıntılı bilgi için bk. Caferoğlu 1964; Mehmet 1999; Sarıkaya 2005; Yazıcı Ersoy 2006; Argunşah 2014.

Bunun dışında fonetik bir sebep olmaksızın kişisel kullanımdan kaynaklanan değişimler de mevcuttur: áha, ámma, dehá, felán, ótáhlı, hayvádán, támam.

/a/>/é/: Metinlerde alıntı kelimelerde tespit edilmiştir: dène, tène.

/a/>/e/: Bu değişim /a/>/[á]/>/e/ çizgisinde bir değişimle ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler vasıtasıyla gerçekleşmiştir: arabēnen, birez, almanyádeydi, dehá, gader, möhteç.

/a/>/é/: Bölge ağzında birkaç örnekte meydana gelmiştir: dolméyi, arabéj, patétis, salçéyi, gadéjif.

/a/>/i/-/í/: Genellikle /y/ ünsüzünün daraltıcı ve önlüleştirici etkisiyle ortaya çıkmıştır: alamiyen, olmiyek, öyiye, bamyiye, foçiye, şoriye, buriye, oriye.

Pazarcık ağzında /ı/ ünlüsünün [í], /i/ ünlülerine dönüştüğü görülmektedir. Bu önlüleştirmenin sebebi ise /c/, /ç/, /s/, /ş/, /r/, /y/ ünsüzlerinin önlüleştirici etkisi ve /ñ/, /k/, /ğ/ ünsüzleridir.

/ı/>[í]: Diğerlerine göre en işlek olan değişimdir. Metinlerde tespit edilen örnekleri şunlardır: ácí, avratlíkdan, aylík, başíña, çocuklarıñ, gaysí, gayímbábam, yázıda, yíllımız, yoldaşıñ.

/ı/>/i/: Bu önlüleştirmede /y/, /c/ ünsüzünün tesiri vardır kimi örnekler ise söyleyişe bağlı olarak ortaya çıkmıştır: aciye, daadiyók, fatmaliyá, ğurtulıdiydi, hatir, hasdelikler, tanıyéli, utaniyóm, yátiyóm, yápiyóñ, yápiyólar.

Pazarcık ağzında /o/ ünlüsünün [í], [ó], /ö/, /ü/ ünlülerine dönüşerek önlüleştiği örnekler tespit edilmiştir. Bu değişimlerin önemli bir kısmı şimdiki zaman eki “-yor”un farklı şekillerine aittir.

/o/>[í]: yápiúğ, yéúllar, çalışıyí.

/o/>[ó]: Bu değişim genellikle şimdiki zaman ekinde /y/ ünsüzünün önlüleştirici etkisi sonucu gerçekleşmektedir: biliyóm, çekiniyósun, çıkariyólar, demiyórum, evlenmiyó, olúyór, oluyódu, oturuyók, gönderiyódú, ğuruyók, gidiyó, goyúyók, şóförünüz, veriyó, yúrúyóg.

/o/>/ö/: Pazarcık ağzında şimdiki zaman ekinde sistemli şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir: bilmiyóm, bilmüyóm, dođrüyódúğ, diyö, gèdiyö, görüyö, oturuyö, olmiyö, oluyö, isdemiyóm, séviyóm, sürüyö, yapamiyóm, yollúyög.

/o/>/ü/: Bu değişim /o/>[ó]/>/ö/>/ü/ şeklinde aşamalı bir değişim göstererek /o/>/ü/ şeklini almıştır. Şimdiki zaman ekinde görülen bu değişim /y/ ünsüzünün daraltıcı ve önlüleştirici etkisiyle gerçekleşmiştir: ayrılıyü, olúyür, üütdürüyüg.

/u/>[ú]: Bölge ağzında karakteristik ve işlek değişimlerden biridir. Önlüleştirici etkiye sahip /y/, /r/, /c/, /ç/, /s/ ünsüzlerinin etkisiyle önlüleşmiştir. Ağırlıklı olarak /y/ ve /r/ ünsüzlerinin etkisiyle önlüleşen örnekler çoğunluktadır: duyúru, duyúyók, goyúyók, yúrúyóg, yúfa, olúyór, olúyür, şúrda, fasúlye, yollúyög, çocuklar, çúhurlu.

/u/>/ü/: mühitlerde, dođrüyódúğ, ğoñşuydúk, lahmécünner, olmiyö, aqsüyün.

5.3. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Bölge ağzı metinlerinde /ı/ ünlüsünün /a/, [á], [á], ünlülerine dönüştüğü tespit edilmiştir.

/i>/a/: /ğ/ ünsüzünün erimesi sonucu oluşan ikiz ünlüler bu değişimin oluşmasına sebep olmuştur: çáardık, daadıyólar, káaT, yátaan.

/i>[á]: Küçültme ekinde kullanıldığı bir örnek tespit edilmiştir: azcág.

/i>[á]: /i/ ünlüsünün /á/ ünlüsüne genişlemesiyle kendini göstermiştir: çálanır, daálamasın, uzaám, yálanız.

/i/ ünlüsü /a/, [á], /e/, /è/ ünlülerine dönüşerek genişlemiştir. /i>/a/, [á] genişlemesi ilerleyici benzeşmeler yoluyla gerçekleşmiştir: deášjir, deál.

/i>/e/, /è/: Kişisel kullanıma bağlı olarak /i>/è/ genişlemesinin meydana geldiği (Korkmaz 1994b: 60) düşünülen örnekler tespit edilmiştir. Aslında bunların Eski Türkçeden günümüze mi geldiği yoksa değişim mi olduğu tam kesin değildir: éyi, dedim, êrkág, gétmişler, vérdiler, yémeg.

/h/ ünsüzünün genişletici etkisi (Aydın 2002: 24) sebebiyle /i>/è/ değişiminin bu ünsüz etrafında meydana geldiği de görülmektedir: hêç, hêş.

/u>/o/, [ô]: Metinlerde /u/ ünlüsünün /o/, [ô] ünlüsüne dönüştüğü tespit edilmiştir. Ünlü benzeşmeleri sonucu teşekkül etmiştir: doórdum, doörüyödüg, soóyacak, yoórTlu.

Türkiye Türkçesinde değişikliğe uğramış ancak Pazarcık ağzında asli şeklini korumuş bir örnek bulunmaktadır: şö, şoriye, şö.

/ü>/ö/, [ô]: Bu değişim metinlerde sadece Eski Türkçedeki şeklini muhafaza eden “büyü-” fiilinde tespit edilmiştir: böög, böyüşün, böyükdü, böyük.

Bölge ağzında “büyük”, “güzel”, “hükümet” sözcüklerinde sistemli olarak kullanılmıştır: böyüg, güzel, hökümet, gôzel.

Şahsi kullanımdan kaynaklanan örnekleri ise şunlardır: sôrü, köômüz, köôn, ôôn.

5.4. Geniş Ünlülerin Daralması

/a>[í], /i/: Bu değişim /a/ ünlüsünün [í], /i/ ünlülerine dönüşmesi /y/ ünsüzünün daraltıcı özelliği sebebiyle meydana gelmiştir. Bunun dışında farklı sebeplerle değişimin gerçekleştiği örnekler de tespit edilmiştir.

/a>[í], /i/ değişiminde /y/ ünsüzünün daraltıcı ve önlüleştirci etkisi bulunmaktadır. Yönelme hal ekinde önce gelen geniş ünlü ekleşme esnasında daralır. Bölge ağzında sistemlidir. Metinlerde tespit edilen örnekleri: Adaniye, arabiye, bamiye, buríye, foçiye, gociye, gaynaniye, oriye, ortiye, öyiye, şoriye, marášdiédig. musgiye.

Pazarcık ağzında -mA olumsuzluk ve isim fiil ekinin daraldığı örnekler mevcuttur: ałamiyen, bırakmıyólardı, evlenmiye, görmiyen, közlenmiyecek, pişirmiyen, yapamıyóm, yapmiye, yemiye

/e/ ünlüsü [é], /è/, /i/ ünlülerine dönüşmüştür. Çoğunlukla /y/ ve /c/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle meydana geldiği görülmektedir.

/e>[é]: arabéj, böyléydi, ciérsek, gadéj, güzlecéne, içérde, küfdéj, liséye, sabahléjn, orkésdira, öyléymiş, yávuzéline.

/e>/i/: Metinlerde ‘-AcAk’ gelecek zaman ekinin ilerleyici benzeşme yoluyla daraldığı tespit edilmiştir: gèlici, sòleyicim.

Bu değişiminin bölge ağızında bir alıntı sözcükte söyleyişe bağlı kullanımla ortaya çıkan sebebi belli olmayan bir daralma söz konusudur: hêrkiş, patétis.

/e>/è/: Pazarcık ağızında ilk hecelerde sistemli olarak görülen bir değişimdir: bëshini, cêviz, dêmîn, dèzzesiniñ, êsgi, êrkeg, êvlendi, gêlin, gêmik, mèselâ, pèrişannar, sêkiS, şêker, şêhirde, tère, tèrgediydi, yèdisi, yêr, zèytin.

/e>/è/ değişiminin ilk hecede yer aldığı alıntı sözcükler ise şunlardır: cêvâbı, mèselâ, mèyvamız, pètrol, pèrişannar, tèlefon, vèlisi.

Pazarcık ağızında /o/ ünlüsünün [í], [i], /u/, [ú], /ü/, [ò] ünlülerine daraldığı örneklerle, çoğunlukla şimdiki zaman “-yor” ekinde y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle rastlanmaktadır. Bunun dışında /v/, /y/ ünsüzünün yanında görülen örnekler de vardır. Bu ek sistemli şekilde daralmış ve bazen de önlüleşmiştir.

/o>[í]: çalışıyí, êtmiyík, yapıúg, yéjllar.

/o>[ú]: çocúyúk, oluyú, yáşiyúk, yólúyúk, yúurruk

/o>[u]: doğdur, foturafı, suvan, savuıñ, suvannı.

/o>/ü/: ayrılıyü, olúyür, olúür, üütdürüyüg.

/o>[ò] değişimi ve bu değişimin bir sonraki merhalesi olan /o>/u/ değişimi metinlerde çeşitli örneklerde tespit edilmiştir: gòvalamışlar, óyási, hòşáf, nòhuduñu, saòlaşiñ, soòtdun, boòn, doòrüyödüg, soòyacak, yoòrTlu.

/ö/ ünlüsünün daraldığı örnekler /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle görülmüştür.

/ö>[ò]: böyle, bøyüg, şöyle, öyle. kòfdej, køyde, ötekiler, sòrü, öle.

/ö>/ü/: hòkümet, düven, ùlêdi, küfdâ.

“büyük” sözcüğünün asli şeklini koruyan örnekleri vardır: böyük, böyüşün, böyüdüm, böyüg.

5.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Pazarcık ağızında düz ünlülerin yuvarlaklaşması hadisesi sınırlıdır. Değişimler çoğunlukla /b/, /v/ gibi yuvarlaklaştırıcı etkisi olan dudak ünsüzlerinin tesiriyle oluşmuştur. Birtakım örneklerin ise fonetik hadiselerden ziyade kişisel kullanımdan kaynaklı yuvarlaklaşmalar olduğu görülür.

/a>[â]: Metinlerde /a>[â] değişimi ötümlü-dudak ünsüzü /b/ ve diş-dudak ünsüzü sızıcı /v/’nin etkisiyle meydana gelmiştir: bâbañ, gayımbâbam, gurbân, vâar.

/e>[ê]: Dudak ünsüzü /b/ ile diş-dudak ünsüzü /v/’nin etkisiyle /e>[ê] değişimi tespit edilmiştir. Bölge ağızında işlek değildir: dêvlet, bēn.

/e>/o/: ‘ne’ soru ekinin ‘olmak, yapmak’ fiillerine ulanmasıyla oluşmuştur: nolū< ne oluyor, noıdu< ne oldu.

i/>[i], **/i/>/ü/**: Bölge ağzında yuvarlaklaşmanın işlek olarak görüldüğü bir değişim ise **i/>[i]** ve bu değişimin bir ileri merhalesi olan **/i/>/ü/** yuvarlaklaşmasıdır. Bu değişimde dudak ünsüzlerinin tesiri diğerlerine göre daha fazladır, kimi örneklerde ise söyleyişe bağlı ortaya çıktığı görülmektedir: bilmüyöm, bizim, misâfir, elli-üç, üçüncü, iki-üç.

5.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Eski Oğuz Türkçesinde görülen yuvarlaklaşma eğiliminin aksine asli yuvarlak şekillerin de bölge ağzında düzleştiği görülmektedir. Kahramanmaraş ve yöresinde düzleşme olayı karakteristik bir özelliktir (Erdem ve Kirik, 2023: 91).

/e/>/i/: Pazarcık ağzında bu değişim **/y/** ünsüzünün daraltıcı etkisiyle oluşmuştur: anniyе, kimsiyе, patétis.

/o/>[i]: Bu değişim **/y/** ünsüzünün önlüleştirici ve daraltıcı tesiriyle meydana gelmiştir. Şimdiki zaman ekindeki yuvarlak ünlünün düzleştiği örnekler mevcuttur: çalışıyı, yapığ, yéllar.

/o/>/i/: Şimdiki zaman ekinin kullanımında görülmektedir: gèdiyi, gèdiyim.

/o/>/a/: Yöre ağzında bir örnekte değişime rastlanmıştır: baazında.

/o/>[á]: gèliyálár.

/o/>[â]: çalışıyâlar, gèliyâ.

/ö/>[ê]: Bölge ağzında yaygın bir değişimdir. Bu değişim **/y/** ünsüzünün kimi zaman erimesiyle kimi zaman da şahsi kullanımdan dolayı ortaya çıkmıştır: bële, ële, ëyle, ëyleydi, şeyle, yëre.

/ö/>/ê/: Sistemlilik arz etmemektedir: bëyle, ëyle, şeyle.

/u/>[i]: Türkçe ve alıntı sözcüklerde çoğunlukla dudak uyumu tesiriyle ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu değişimle düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan sözcüklerin de uyuma dahil olduğu görülmektedir: davıl, hamır, meJbir, oıldı, şogurı, savuññ, yávrım, yumırta.

Sonuç ve Tartışma

Pazarcık ağzına yönelik bu çalışma, Türkiye Türkçesinin ağız coğrafyasında şimdiye dek yeterince temsil edilmemiş bir yerleşim alanının ses özelliklerini özellikle ünlüler üzerinden kayıt altına almayı hedeflemiştir. Çalışmada Pazarcık ilçesine ait mahallelerden soruşturma yöntemiyle yapılan derlemeler kullanılmıştır. Ağız özelliklerini en iyi yansıtan yerleşim birimleri belirlenmiş ve bölgenin ünlülere dair fonetik özellikleri tespit edilmiştir. Beş mahalleden derlenen metinler aracılığıyla elde edilen bulgular, yalnızca bölgenin yerel söyleyiş özelliklerini değil tarihî, sosyal ve etnik etkileşimlerin dil üzerindeki yansımalarını da gözler önüne sermektedir.

Derleme faaliyetinde yer alan konuşurlar çoğunlukla yaşlı ve tercihen kadın, okuma-yazma bilmeyen, bulunduğu yöreden hiç ayrılmamış veya kısa süreli ayrılmış kişilerden seçilmiştir. Konuşurların konuşma organlarının eksiksiz olması (çene, diş ve konuşma bozuklukları olmaması vs.), fiziksel özelliklerinin araştırmaya uygunluğu gibi özellikleri açısından uygunluğuna, ses kayıtlarında ağız özelliklerini tam olarak yansıtmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde Pazarcık ilçesine ait iklim, tarih, nüfus, eğitim, etnik yapı gibi genel bilgilere yer verilmiş; fonetik dil incelemeleri gerçekleştirilmiş ve bölgenin ağız özellikleri kapsamlı bir şekilde ortaya çıkarılmıştır.

İnceleme safhası (i) ünlü çeşitleri, (ii) ünlü uyumları, (iii) ünlü benzeşmeleri, (iv) ünlü değişimleri başlıklarıyla ele alınmıştır. Çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Pazarcık bölgesi tarihî süreç içerisinde Oğuz boylarının hüküm sürdüğü bir Türkmen yurtdur. Bölge ağzının gelişimi ve ağız özellikleri üzerinde çeşitli boyların tesiri bulunmaktadır. Ayrıca yörede Oğuz boylarına ait aşiret, oymak ve boy isimlerine (Ördekdede, Osman Dede, Yumaklıcerit, Narlı, Çöçeli) rastlanmıştır. Bölgede Sünnî Türk, Alevî Türk ve Alevî Kürt unsurlarının bir arada bulunması sebebiyle dinî ve etnik çeşitliliğin dil özelliklerine de yansıdığı görülmektedir.

2. İlk hecelerde kapalı /è/ sesinin kullanımı sistemlilik arz etmektedir. Yaygın olarak görülen e>i değişiminin aksine Batı Grubu ağızlarında kapalı /è/ sesi kullanılmıştır. Bazı sözcüklerde ise açık e ünlüsü (ä) tespit edilmiştir.

3. Bölge ağzında /g/, /ğ/, /n/, /ñ/, /y/ ünsüzlerinin erimesi sonucu ikiz ünlüler meydana gelmiştir.

4. Akıcı /r/ ve /l/ ünsüzlerinin önünde /ı/, /i/ dar ünlülerinin kurallı ve düzenli olarak türediği görülmektedir.

5. Diğer bölge ağızlarına nazaran /r/ sesinin kimi zaman şahsi kullanımlara bağlı kimi zaman da şimdiki zaman “-yor” ekinin kullanımı esnasında sistemli olarak düştüğü tespit edilmiştir.

6. /g/, /ğ/ ünsüzlerinin iki ünlü arasında erimesi sonucu hece kaynaşmaları ve ünlü uzunlukları meydana gelmiştir.

7. Pazarcık ağzında /b/, /m/, /p/, /v/ gibi dudak ünsüzlerinin tesiriyle bu ünsüzlerin yanında bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesiyle önlük-artlık uyumuna uyum sağladıkları görülmektedir.

8. /c/, /ç/, /s/, /ş/, /r/, /y/ önlüleştirici etkisi olan ünsüzlerin yanında bulunan ünlülerin önlüleştiği tespit edilmiştir.

9. Eski Oğuz Türkçesinde varlığını devam ettiren -/ı/, -/i/ dar ünlüsünün, Pazarcık ağzında kimi örneklerde kısalarak varlığını devam ettirdiği tespit edilmiştir.

10. Şimdiki zaman “-yor” ekinin bölge ağzında “-yó, -yö” gibi çeşitli kullanımları düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

11. Batı grubu ağızlarında görülen [ã], [õ], [ö] geniz ünlüleri tespit edilmiştir.

12. Bölge ağzında birincil (aslı) uzun ünlüler az sayıda da olsa bulunmaktadır. Bazı örneklerdeki uzun ünlüler şahsi kullanımlara bağlı olarak meydana gelmiştir.

13. Pazarcık ağzında /ğ/, /ğ/, /h/, /k/, /l/, /n/, /r/, /v/, /y/ seslerinin iç seste erimesi sonucu ünlü uzamaları tespit edilmiştir.

14. Alıntı sözcüklerde düzlük-yuvarlaklık uyumu sistemli değildir. Uyuma aykırı sözcükler de bulunmaktadır.

15. Araç eki “-ınan/-inen” kullanımını devam ettirmiştir.

16. Karahan’ın sınıflandırmasında Kahramanmaraş ağızı Batı Grubu ağızları içinde 7. alt gruba dahil edilmiştir. Pazarcık ağzında görülen bu hususiyetlerin Karahan’ın Anadolu ağızlarını

sınıflandırırken ele aldığı ölçütlerle tespit edilen kimi farklılıklar dışında büyük oranda örtüştüğü görülmektedir.

Pazarcık ağızı tarihî göçlerin, etnik çeşitliliğin, sosyal yapıların ve kültürel temasların taşıyıcısı olan canlı bir filolojik veri tabanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, ağız araştırmalarının yalnızca dilbilimsel değil antropolojik ve kültürel birer belge niteliği taşıdığı gerçeği de bir kez daha doğrulanmıştır.

Öte yandan, bu çalışmanın sadece ünlüler düzeyinde sınırlı kalması, Pazarcık ağzının genel yapısının tüm yönleriyle kavranması açısından daha fazla alana ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Şekil bilgisi, sözdizimi ve söz varlığına ilişkin daha geniş çaplı çalışmalarla bu ilk adım tamamlanmalı, böylece hem ağız haritaları daha sağlıklı şekilde oluşturulmalı hem de kaybolmaya yüz tutan dil mirası kayıt altına alınmalıdır. Bu yönüyle çalışma, Türk ağız araştırmaları literatürüne katkı sağladığı kadar, kültürel sürekliliğin korunması açısından da önemli bir sorumluluk taşımaktadır.

Kaynaklar

- Akar, Ali (2016). “Sosyal Bilimlerin Veri Kaynağı Olarak Ağızlar”. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, C. 10 S. 19, s. 169-182.
- Abdülkadir, Müşfika (1933). “Maraş’ta Derlenmiş Sözler”. *Halk Bilgisi Haberleri*, S. 20, s. 162-164.
- Akbaba, Mehmet Fatih (2002). *Kahramanmaraş Türküleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Alkaya, Ercan (2008). “Sibiryâ Tatar Türkçesindeki Uzun Ünlüler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Journal of Turkish Studies*, C. 3 S. 4, s. 19-42
- Alimov, Rysbek. (2012). “Türkçe İlk Hece Dışındaki Birincil Uzun Ünlüler Üzerine”. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 9 S. 3, s. 103-121.
- Arık, Halil (2013). *Tarihi ve Kültürel Özellikleri ile Pazarcık*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Argunşah, Mustafa (2001). “Kıbrıs Türk Ağzında Ünlü Değişimleri”. *İlmi Araştırmalar*, S. 11, s. 7-27.
- Aras, Bahtiyar Murat (2017). *Pazarcık Türkmen Alevileri*. Doktora Tezi, Nevşehir: Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Aydın, Mehmet (2002). *Aybastı Ağızı: (İnceleme - Metin - Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Bayrak, İbrahim (2019). *Pazarcık ve Yöresi Aşiretlerinde Dini İnanç ve Sosyal Hayat: Sinemili ve Atmalı Aşiretleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Banguoğlu, Tahsin (2019). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başdaş, Cahit (2007). “Türkiye Türkçesinde Asli Uzunluk Belirtileri”. *Journal of Turkish Studies*, C. 2. S. 2, s. 89-101.
- Boz, Erdoğan (2002). “Türkiye Türkçesinde Uzun Ünlülerde Vurgu”. *İlmi Araştırmalar*, S. 14, s. 29-36.
- Boz, Erdoğan ve Mutlu, Hüseyin Kahraman (2004). “Kahramanmaraş Ağızı Üzerine Tespitler” I. Kahramanmaraş Sempozyumu, S. 2, Kahramanmaraş, Türkiye, s. 913-918.
- Buran, Ahmet (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, Ahmet (1995). *Güneydoğu İllerimiz Ağızlarında Toplamalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, Ahmet (1964). “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişimleri”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 12, s. 1-33.

- Coşkun, Volkan (1999). “Türkiye Türkçesinde Ünlüler ve Ünsüzler”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, C. 47, s. 41-50.
- Çelebi, Evliya (1985). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. Çev. Mümin Çevik. İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- Erten, Münir (2011). *Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdem, Mehmet Dursun (2008b). “Birincil Ünlü Uzunlukları ve İmâle”. *Journal of Turkish Studies*, C. 3 S. 6, s. 236-261.
- Erdem, Mehmet Dursun (2008a). “Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine”. *Journal of Turkish Studies*, C. 3 S. 3, s. 502-562.
- Erdem, Mehmet Dursun vd. (2009). “Türkoğlu Ağzı (Kahramanmaraş Ağızları-1)”. *Journal of Turkish Studies*, S. 8., s. 2522-2565.
- Erdem, Mehmet Dursun ve Kirik, Esra (2011). *Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları: (Giriş-İnceleme-Metinler)*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları.
- Erdem, Mehmet Dursun, ve Kirik, Esra (2023). *Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları (Giriş-İnceleme-Metinler)* (R. Bölük, Ed.; 2. bs). Makedonya, Üsküp: International Balkan University Press.
- Erdem, Mehmet Dursun ve Kirik, Esra (2012). “Elbistan Ağzı (Kahramanmaraş Ağızları-II)”. *Journal of Turkish Studies*, C. 7 S. 1, s. 1043-1072.
- Erdem, Mehmet Dursun ve Kirik, Esra ve Uykun, Maide (2025). *Kahramanmaraş Ekinözü Ağzı*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Ergin, Muharrem (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gökhan, İlyas (2011). *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*. Kahramanmaraş: Ukde Yayınları.
- Gülsevin, Gürer (2009). “Eski Anadolu Türkçesi Ağızlarında Uzun Ünlüler Üzerine”. *Dil Araştırmaları*, S. 5, s. 39-56.
- Gürbüz, Mehmet (2014). “Kahramanmaraş İlinin Coğrafi Özellikleri (II. Bölüm)”. *Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş*, Ed. Orhan Doğan, Ramazan Avcı ve Serdar Yakar. Kahramanmaraş: T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. s. 95-122.
- Karahan, Leyla (2017). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi (KMBB). <http://kahramanmarassehirrehberi.com/tr/icerik/pazarcik>. Erişim: 29 Ekim 2025.
- Kahramanmaraş Ansiklopedisi 6. Cilt ansiklopedi.ksu.edu.tr/Ansiklopedi6.aspx adresinden erişildi (Erişim Tarihi: 03.05.2025).
- Kaya, Ömer (2004). “Kahramanmaraş Yöresinde Mahalli İklim Deyimleri ve Takvim Olayları”. *Alkış Dergisi*, S. 19, s. 19.
- Kaya, Ömer ve Kozan, Hacı Abdullah (2003). *Mahalli Kelimeler Sözlüğü*. Kahramanmaraş: Ukde Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (1994a). *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Korkmaz, Zeynep (1994b). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları Ses Bilgisi I. Cilt*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kirik, Esra ve Orçan, Bengü ve Uykun, Maide (2023). “Kahramanmaraş/ Türkoğlu Ağız Özellikleri (İsim ve Fiil Çekimi)”. *Asya Studies Dergisi*, C. 7 S. 26, s. 151-186.
- Kirik, Esra (2011). *Kahramanmaraş Merkez İlçe Ağzı*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

- Kirik, Esra (2022). “Çağlayancerit Ağzı: Ünlüler (Kahramanmaraş Ağızları-III)”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19 S. 1, s. 168-191.
- Mehmet, Abdulkhakim (1999). “Çağdaş Uygur Dilindeki Ünlü Değişimleri ve Onların Yazımına Ait Problemler”. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. 3 S. 2, s. 135-142.
- Orçan, Bengü (2023). *Türkoğlu (Kahramanmaraş) Ağzı*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Özçelik, Sadettin (1997). *Urfa Merkez Ağzı*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özeren, Mehmet (2016) “Salar Türkçesinde Birincil Uzun Ünlüler”. *Dil Araştırmaları*, C. 10 S. 18, s. 167-185.
- Özek, Fatih (2009) “Arapkir/Malatya Ağzında Birincil Uzun Ünlüler”. *Journal of Turkish Studies*, C. 4 S. 8, s. 1954-1963.
- Özgül, Ali (1981). *Kahramanmaraş Merkez Ağzı*. Mezuniyet Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- Özkan, Fatma (1997). *Osmaniye Tatar Ağzı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağır, Mukim (1997). “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, S. 43, s. 377-390.
- Sarıkaya, Yakup (2005). “Türkmen Türkçesindeki Arapça Alıntı Kelimelerde Görülen Ünlü İncelme ve Kalınlaşmaları”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 19, s. 63-80.
- Soileau Kızıldağ, Dilek (2006). *Elif Ana (Maraş-Pazarcık) Ziyareti Üzerine Antropolojik Bir Çözümleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Solak, İbrahim (2002). “XVI. Yüzyılda Maraş ve Çevresinde Dulkadirli Türkmenleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 12, s. 109-154.
- Şahin, Hatice (2012). “Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine”. *Diyalektolog*, S. 5, s. 1-7.
- Tabaklar, Özcan (1994). “Türkmen Türkçesinde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki Uzun Ünlüler”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, S. 42, s. 145-155.
- Tekin, Talat (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara: Simurg Yayınları.
- Telli, Burak (2021). *Söz Varlığı Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları Söz Varlığı*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Temiz, Mehmet (2005). *Kahramanmaraş'tan Derlenen Ağıtlar (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Turan, Hacı Ali (2014). *Maraş Merkez Ağzında Kullanılan Deyimler*. Noya Medya Yayınları.
- Turan, Hacı Ali (2009). *Maraş Merkez Ağzı*. Uke Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkiye Halk Ağzından Derleme Sözlüğü. I., II., III, IV. V. Ve VI. Ciltler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uygun, Maide (2023). *Ekinözü (Kahramanmaraş) Ağzı*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Yalçın, Süleyman Kaan (2009). *Çağdaş Türk Lehçelerinde Ünlüler*. Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Yalçın, Süleyman Kaan (2010). “Birincil Uzun Ünlülerin Oğuz Grubu Türk Lehçelerindeki Ses Bilgisi Görünümleri ve Bu Ünlülerle İlgili Ses Olayları”. *Journal of Turkish Studies*, C. 5 S. 1, s. 640-686.
- Yazıcı Ersoy, Habibe (2006). “Başkurt Türkçesinde Arapça ve Farsçadan Alıntı Kelimelerdeki Ünlü ve Ünsüz Değişimleri”. *Türkbilig*, S. 12, s. 143-162.

<https://pazarcik.bel.tr/icerik/kulturel-zenginlik> [Erişim tarihi: 03.05.2025] .

<http://pazarcik.gov.tr/pazarcik> Pazarcık Kaymakamlığı [Erişim tarihi: 03.05.2025].

<http://www.pazarcik.gov.tr/cografya> [Erişim tarihi: 03.05.2025].

<https://cip.tuik.gov.tr/> [Erişim tarihi: 03 Mayıs 2025].

Ek 1: Çeviri Yazıda Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri

- : Ünsüzler ya da ünlüler üzerinde damaksıl işareti.
- ˉ : Ünlüler üzerinde uzunluk işareti.
- ˘ : Ünlüler üzerinde kısalık işareti.
- ◌ : Düşmekte olan ünsüzleri gösteren işaret.
- ː : Hecelerden önce sözcük vurgusu işareti.
- < : Gelişmenin yönünü gösteren işaret.
- > : Gelişmenin yönünü gösteren işaret.
- ˘˘ : İki biçim birimin altında ulama işareti.
- ˘˘ : İki ünlü altında ikili ünlü işareti.
- // : Fonem işareti.
- [] : Alt fonem işareti.
- [á] : /a/ ile /e/ arası, düz, geniş, yarı art orta damak ünlüsü.
- [â] : /a/ ile /ı/ arası düz, art, yarı geniş ünlü.
- [ã] : /a/ ile /o/ arası art, geniş, yarı düz ünlü.
- [ã̃] : Geniz /ñ/ ünsüzünün erimesiyle ve ses değerini /a/ ünlüsüne bırakmasıyla ortaya çıkan genizsi ünlü.
- [ä] : Belli belirsiz bir ses özelliği gösteren, kişisel kullanımlara dayanan, kısa /a/ ünlüsü.
- [ä] : /a/ ile /e/ arası, /e/ ünlüsüne daha yakın boğumlanan bir ünlü.
- /ê/ : /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı geniş ünlü.
- [é] : /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı açık ünlü.
- [ê] : /e/ ile /ö/ arası geniş, ön, yarı yuvarlak ünlü.
- [ë] : Belli belirsiz bir ses özelliği gösteren, kişisel kullanımlara dayanan, kısa /e/ ünlüsü.
- [i] : /ı/ ile /i/ arası düz, dar, yarı art ünlü.
- [î] : /ı/ ile /u/ arası dar, art, yarı yuvarlak ünlü.
- [ĩ] : Belli belirsiz bir ses özelliği gösteren, kişisel kullanımlara dayanan, kısa /ı/ ünlüsü.
- [î] : /i/ ile /ü/ arası dar, ön, yarı yuvarlak ünlü.
- [ĩ] : Belli belirsiz bir ses özelliği gösteren, kişisel kullanımlara dayanan, kısa /i/ ünlüsü.
- [ó] : /o/ ile /ö/ arası yuvarlak, geniş, yarı art ünlü.
- [ô] : /o/ ile /u/ arası yuvarlak, art, yarı geniş ünlü.
- [ô] : Geniz /ñ/ ünsüzünün erimesiyle ve ses değerini /o/ ünlüsüne bırakmasıyla ortaya çıkan genizsi ünlü.
- [ô] : /ö/ ile /ü/ arası ön, yuvarlak, yarı geniş ünlü.
- [ỗ] : Geniz /ñ/ ünsüzünün erimesiyle ve ses değerini /ö/ ünlüsüne bırakmasıyla ortaya çıkan genizsi ünlü.
- [ú] : /u/ ile /ü/ arası yuvarlak, dar, yarı art ünlü.
- [û] : Belli belirsiz bir ses özelliği gösteren, kişisel kullanımlara dayanan, kısa /u/ ünlüsü.

Ek 2: Örnek Metinler

-1-

YERİ : Çiğdemtepe Mahallesi

ANLATAN : Sultan Gündes

YAŞI : 46

TURUK

International Language, Literature and Folklore Researches Journal

2025, Year 13, Issue 41

Issn: 2147-8872

KONU :Aile Hakkında, Evlilik, Kız İsteme ve Asker Uğurlama Adetleri, Eskiden Haberleşme Durumu, Geçim, Yemek Adetleri, Hamilelik, Çakırdere Adının Nereden Geldiği.

- (1) hıh hâ evet_ismim de sułtan_êvet.
- (2) gündeş.
- (3) kırk_ıaltı kırk beş_ışde öle oraıar.
- (4) hıhı çidemtepê.
- (5) bilmim buranıñ bizde işde baraşdan geldiğ yâ ğaldırdılar ordan. he menziliyet barajı yapıışın (6) bizi ordan.
- (7) bizi işde ordan baraşdan yapıışın bālanışın suğ altında ğaldı evler. onuñ_ıçin dēvlet ğaldırdı (8) işde. ordan da buriye yêr vêrdiler işde bir tarlā vêrdiler burdan. buriye yêrleşdik.
- (9) yâ işde burda bir depenîñ başında ne bilim köy daha güzeldi amm_ışde nāpıcıñ meJbir?
- (10) çahırdere hê. he çahırdere. sen nêrelisiñ? maraşı hâ yök hıh bēnim ğız. êvlenen var êvlenen beş ğışı (11) êvlendi. on tēne çok hâ beşini ğelin_êtdim_ışde. bir_ōlan_êverdim beşde ğız oldu_ışde. üçü de (12) êvde dehā yoğ bir_ōlan. hâ iki ōlum var yêdisi ğız. saolasıñ.
- (13) cocuğlar biri şoğurı çalıışır arabēnen şō hazır suda çalıışır. ōtekiler de işde oraıarı biriSdan (14) bir_ıkisi maraşda ğızlarıñ burdaıar. üş dēnesi burda hâ köyüñ_ıçinde. ikisi de maraşda. (15) hâ. ikisi de orda.
- (16) bilirim vallāmā köydiēdiğ_ışde biz ohula ğêtdimizde ilk_ohuı ohuduğ yānı beşēsin.
- (17) hê yoğ abııamız da var onnar da okudu ğardeşlerim onnar abııam. abııamıñ biri ohudu ğız cocuı (18) oraıarakdan yānı. ōtaıı êrkāğ ğardeşlerim ohudu işde. êrkāğ ğardeşimiziñ dā biri oımadı iki tēnesi. (19) ikisi ohumadı ğalanı okudu.
- (20) êsgi yāzı de tam dehā êyi bir şē yapamıyōm ğayım ğardeşim imamıdı hâ. ğendi imamıdı (21) ōretti yānı. dēdim çahırdere oraıarakdan yānı imam. o_ıaraılarda çok mühitlerde yānı. bēnim (22) ğardeşimidi işde imam_olaraıak yāhın semtlerde yōudu yānı. o imamlık yapıTı. êsgi yāzı ondan (23) ōrendiğ. o_ādarlık bilik de ácer yāzı dehā êyi bilim işde. şindi ohuıdan çıkdık nışanlıadııar.
- (24) hê. ōndan sōna da işde öle okıyemediğ yānı ezbere ohuTdu ğardeşim bizi. êsgimez yāzıdan işde (25) öle ğelin olduğ öle biTdi. küçüksüz dehā dēdi yānı böyüşün_ohuduruğ dēdi ohula ğêtdiğ ordan da (26) geri işde öle oldu bitirdi yānı.
- (27) yaş da on_ıaltı da girdimdi işde. üç sēne nışanlı durdum. hıhı hê êyle oldu.
- (28) yōğ hêş de sêvdiim diēldi. öyle ğörüş, ğörüş usulūle. he ğörücü usulūle.
- (29) işde ğönül de zaar_olımasa ğelmezdiğ. hâ olur_öle anam_olur_olur êvet êyle.
- (30) vallā bizi kız_ıstemesine işde iki_üş ğışı ğeliller. önce işde ğızı zatān köy yêrinde bilin şēye ğerek (31) yoğ yānı herkeş tanı yānı. işde iki_üş ğışı ğelir bir düürçülük_êder. birisi önceden duyuru yapıar (32) sōna da iki_üş ğışı ğelir bir düürçülük_êdeller işde. hayēse haye yōsa yok. öyle yapıarım.
- (33) hâ ōlan gitdi ğeldi asgerline.
- (34) asgere ğönderme de işde yolıuyōğ burdan varik şēylereşin santrala ğaraş ğaraş. ordā da işde (35) bindirip yolıuyōğ bizi de öle.
- (36) köyde de bi_şey yapımağ öle birikiller ğoru ğoñşu tanıdıklar. bi yānı burda uıırlar bi yānı da (37) orıye ğeder. öyle yolıarığ.
- (38) yōğ_orda çalıarsa çalanır çalmassa çalmazlar yānı. çok pek öyle şey yapmazlar yānı.
- (39) ōluma da olıuyor_ışde. sēkiS sēne mi oldu. êyle oldu.
- (40) tabı yoğdı êsgiden öle bir haberleşme tēlefon yokdı hâ.
- (41) nāpıcığ işde bi yirden bi yêrden bir haber_olurşa bi yêrden ğediB ōndan haber alacadı yōsa öyle bir (42) tēlefon yoğ bir şey yoğ. ğidecāksıñ bir sorun varısa ğedib_ondan bir haber_alıp ğelib_ondan (43) haber bekliyecāksin başğa nāpabiliñ.
- (44) hê zorudu yā ê mektuplarımız yōdu köyde mēselā baraj ğelici dēdiler_ışde. bu ğadā (45) bō köyleri de zāten ē bilisiñ turgud_ōzaııñ zamānında çıkdı yānı bu köylere bu. elātirikleri êletmesi o adamıñ (46) şeyinde ōldı yānı hizmeti. elātirik yōdu bizim köylerde. yā lamba yākardığ ğaz lambası. (47) onnarınan dururduğ.
- (48) çay şēabsañ yā? niyē ğetirsinler heh hê.
- (49) bizim ğeçimimiz işde çifcilik yā, başğa çifci oraıarakdan da işde pek öyle fazla böğ de dēğ işde (50) normalda başğa bir ğeçimimiz yoğ.
- (51) yoğ nêrde yêtiir on_ıaltı dönüm tarla yêter mi bir sōru horanta işde. sıkıntı tabı ki yêtmez. işde (52) bir_ona ğoştur bir buna ğoştur öyle yānı. yāzıda yabanda tarlada öyle işimiz var yānı öyle bir (53) ğelirimiz aylımız yillimiz yoğ. ğerçi de işde muğdar_oldu. o da aldı aylık da zāten vêrdiklerinde onı da (54) dōru bākura yātırı yānı. bizde ğēne bir şeyi yoğ yānı. aldı ğimi ordan bākura yātırıir.
- (55) misāFır de işde hoşáf yapıarığ. çōrek yapıarığ biz ğendimiz yapıarığ bayramlarda. hā hazır da (56) alırığ öyle de yapıarım. bi de pasta türü olur şōyle şey ondan yapıarığ yā da ikram ğeldi mi işde öle (57) şeker .
- (58) çōrā da ğendimiz burdā fırın var bēnim ğardeşimiñ_êvinde orda ğendimiz yapığ bişiriğ (59) fırında, tandırda daşda böyle fırınıñ içinde ğendimiz yapığ.
- (60) bişirmesi içine işde süt goyuyōk şeker azcāğ dā baharaT soda yēmeg sodası. başğa da öle şē (61) yapımağ. küncül tēre otu onnarı atığ. fazla bir şeyi yoğ. bi de ğarbō amānyāğ tozu mu dı nê diir_ışde (62) ondan atığ.

- (63) o da şey düşürmesi için gevrek düşürmesi için hã.
- (64) şekerli de yapım şekersiz de yapım. o senin gendi isdejnã bāl. hã yiyen-olı yemiyen-olı şekerli (65) şekersiz işde.
- (66) hoşaf dâ gaysı, üzüm. izmir-üzümü onnan yaparım hoşafı.
- (67) hoşaf-ışde şekerineñ gaynatım bişirig üsdüne de şeker atım. hã güzē. güzel-olur hoşaf. (68) eyle yaparım. elmadan da olur-ışde hayvadan-olur. hayvaneñ. hã elma hayvã.
- (69) valã şindi burdã bi şey yoğ dõru düzgün hēc bir. hayvã var-ışde güzē armud-ıacımız var şurda arkada (70) evin-arhasında. fazla bir dikeceg yerimiz yoğ ki. yemiş aci var öyle fazla yerimiz olmadı (71) için bi-şey dikemiğ yanı. köyde varıdı amma burda yoğ. babamın varıdı yanı bizim (72) cevizlerimiz fełan aşılar. bahcemiz varıdı amma işde su altında galdı hēpsi.
- (73) yõsa hē varıdı bizim bahcemiz meyvamız-aşılarımız çõdu da işde su altında galışın.
- (74) yok biz bilmeK-ēvel babamgil getmişler de biz getmedig. bilmeK yanı babam ne anlatırdı (75) bize de biz getmedik hã.
- (76) çekijn-amma nāpicin-ışdē ałlah diledi işde. eşgiden böyle çāresine de baħılmdı. şindi (77) mã maşállah herkiş çāresine de baħır isterse çocúğ yapır isterse yapmı. şindi õle oldu amma (78) bizlerde o bi şey yõdu.
- (79) hã hã ũlēdi bizı ałlah verirse dođrüyõdúğ-ışdē.
- (80) valã õle ał basması da bilmim õle bir.
- (81) yok bēnde hēc-õle bi şe hayır ben õle bi şey görmedim yanı. olmadım bēn yanı õle hamileliimde (82) nē de õle bir. şekersiz mi için? hayır yã õle bir.
- (83) kimse de annamaz-onu bilmim. bēn doħuz dēne çocúğ doğordum. õlanı dā annamadım ğızı dā. aş (84) verin tėvir tėvir işde her birinde bir tėvir bir-aş vermem olumuş bēnim. kiminde eşgi cānın-ışder (85) kiminde şire cānın-ışder. her birinde bir şey.
- (86) hāyır burda da õle bi şe de görmedim ben. olmadı yanı.
- (87) evet. kişiden kişiyē dēaşıır işde. bazı kişilerin-aş vermesi dēşig-oluyur.
- (88) yok köyde köyümüzde de sālīğ-ocā fełan yõdu sãde bir-okuł varıdı cāmi varıdı işde. (89) başga õle bi şey yõdu.
- (90) valã normalda evlerde dođm dođm yapardığ-ışde hasdāniye getmezdig. bēnim-oldu hasdānede. (91) bēn zāten köyde evlendikdan sōna çok durmadım, şehirde oturduğ biz maraşıdēdig. maraşa (92) goğduydı ğayimbābam biz maraşıdēdig. ordan da geri işde baraj meselesi bizim kōđmüz işde (93) oriye geri oriye gođdúğ geTdig. bēnim çocúğlarıñ birezi şehirde oldu hasdānede yanı getdim (94) birezi de işde köyde oldu. hã.
- (95) oluır-ışde olmaz-olur mu? ekmani ałamiyen de var bir somun ałamiyen de var yanı.
- (96) ekmeğ yoğ ekmeğ açım. un ũüTdürüyüris, un ũüTdürüyüg onı da ekmeğ yapı. áha bēnim (97) bir tēne bacım var-ışde. ē bir gelir yoğ aylık yoğ yıllık yok dõru düzgün bis-sürü horanta on ğışı varlar. ē iş yok (98) çocúğlar hēp-evdeler pērişannar. ē nāpicin-ışde. ona dahã ēvel ki-ũn ekmeğ-aşdıg gēldig-ışdē (99) hamırı yūrüyóg gēndimiz-ēdip sajda bişirig burda. somun da ałamassa nāpsın onla yełllar yufa (100) ekmag. ēvet pērişanlı valã işde bizim-orālarda çok pērişanlı valã. gēne de elbeT böğğ-ałlaha şükür, gēne de (101) ałlahı inķar-ētmiyeg de. işde bir yāndan borç harç bir yāndan şey-ışde õle bir günümüz gelip (102) geçir işde nāpicin ēvet ēvet.
- (103) yoğ-õyle de bir õle de olay da yoğ şükür-õle bir kötü de olayımız da yoğ yanı.
- (104) deli dē yoğ bilmim õle bir deli de. bir tēne köyde bir goñşu, var bir çocúğ biráz şey-amma (105) õyle tam deli de dēel yanı.
- (106) bilmim neden-oldunu. hã bilmim bizim, şindi bizim köye biráz uzak-onnar da köydiēhēnde (107) uzağlardı. şindi de (ölçülüler) yanı. fazla pek gidip gelmedimiz- için bilmig yanı.
- (108) ēvet köy-olarağdan hã. köy-olarağdan işde bir çahırdere demişler orasını bilmim-ışde bizim bir de (109) bizim ora çahırdere köyü bizim zēytine bālīg-esās şeyimiz fatmalıyã. hã zēytine bāl. zēytin (110) ilicesi var yã zēytin-oriye bālīg yanı oranın da çevre köyler-ışde meselã áha şu köyler gimı (111) biri şurda biri şorda biri şorda, her biri bi-yere bir yerleşmiş-ışde ev yapmış. hã ũlēdi yanı çahırdere (112) dellerdı bizim köye ēvet.
- (113) hih kıł getir de ğıssın. ğıl ğıl ēvet. kaçág çay içmi yõsa ?
- (114) ē bunu bir-arkağaş verıdı biráz dā normalda türk çayı içik da dēmin bir misāfir gēldi dēmledim (115) dēhã õñ sıra galdırdıdig yanı çay galdırdıdig. hã bunı da ałmanyadan biri burda bir tēne tanış (116) gelikdi de o bir iķram-ēdidi yanı. yõsa biz kaçág çay ğullanmık gēndimis. ēvet.
- (117) bis kaçág çay ğullanmık.
- (118) hih kıł kıł namazını. hani sēniñ de yõdaşıñ niye içeri girmedi áha ?
- (119) sófürünüz mü? Hē sēn-evli misiñ bekár mısıñ?
- (120) bekár mısıñ? sağı-ışállah-ałlah hayırlısını vērısın.
- (121) bābañ lafa mı diñeli hi ? arabanın-içindeler mi ? şunu galdır.
- (122) sağılasın.
- (123) şeş yapıdim de.
- (124) inne oyası.

- (125) yok gëndim_inneynen yápım. hā öyle yápım.
- (126) hē yáp hā öyiye mi yávaş şunu da yápıdim çek évet.
- (127) işde şıye è nè bilim_évet hıh_évet.
- (128) şey de yáni oturmadiñ yá?
- (129) évet bi gaffe_édim_évet.
- (130) hı hıhı yoğ yoğ gelim nolı bi şey_olmas. oldu güle güle saol. he tamam bèn áhha gëldim.(131) háydi güle güle gëdin.
- (132) savulıñ güle güle gëdin.
- (144) vallā saolsun babam göndermedi ilk_okuñ bēşden terk_étdirdi bizi.
- (145) hē güle güle.

-2-

YERİ : Göynük Mahallesi

ANLATAN : Neziha Patalak

YAŞI : 57

KONU: Evlilik, Eskiden Düğünlerin Nasıl Yapıldığı ve Düğün Adetleri.

- (73) o yok olmadı. bèn_ismemedimden yāni olmadı o zamān bilmiyöm. o zamān da böyle bu (74) gadar da şey yōdu yāni tıP_ilerlemedi bu gadar şey yōdu. şimdi hemen gëdiyolar altı (75) ay çocuk_olmasā áha olmadı diyolar. yā ével bizde dëllerdi ki gëlinlik sürüyö dëllerdi. bir (76) sēne iki sēne olmadı miydi bu gëlinlik sürüyö dëllerdi. yāni iyi de oluyōdu. hē iyi de oluyōdu (77) insan birez yānnı yōnnü görecek şey_olacak. hē hēyā bēnim, tabı tabı tabı.

- (78) yok hayır kaçmadım kaçmadım. vallā zāten böyle goñşüydük. bura bunnarın_ëvinin (79) yëriydi. şü birinci ëv deş de öbür_ëvde bēnim babamın_ëviydi. o dibinden geştijz (80) bizim_ëvlerin birinden geştiniz gëldiñiz. yāni buranın çocuk_yük_ikimizde. yāni bèn (81) bilmiyöm bēnim şindik_olan_oldu giden gitdi aqlımda dāha ābi dërdim bèn. aqlımdan (82) bile geçmezdi yāni böyükdū bēnden yēdi yāş var_aramızda. hē hē öylëymiş zāten.(83) bèn de nè bilim_ışde onnar da yāni şēāpmışlar, dēmişler_annemgile dēmişler. bi şē yāpmışlar_istedi (84) gëldiler şey_étdiler_ışde. baā da dēdi bizde de yāni anam babam bilir bèn garişmam (85) dēdiñ miydi o gızı vërillerdi. yāni eğer bir sorun_olşā hāyır isdemiyöm dërsin. kō yerlerde de (86) öle görüşme yōk. ével_onnar yōdu, buluşma yōdu, tanışma yōdu. è şimdi bir_altı(87) aylık_ítibāri gëziyō, bir şē yāpı birbiriynen yāni ëvlenmiye müsāitsē birbiriynen_ëvlenmiye,(88) müsāit deşle ëvlenmiyō zāten_ayrılıyū ama bunnar yōdu o zamān. sōna isTedileş (89) vërdiler. biz de tamam bir gız bir_ölāna nişānlāndı mı, o ölān daha o gızın_ëvinin yāndan (90) geçmezdi. deşl gōnuşmak görüşmek. ëv_o bu yōlu tērgediymi bēnim bēyim, bu yōldan(91)gitmezdi. öbür ta' oraları dolānır giderdi, orālardan dolānır gëldirdi. tabı bir böyūme, bēnim(92) böyük_ābime, böyük_āmcāma, böyük_đayıma, hāyır görūnmez_ëvlenene gadaş. bu çerkezlerin_üşūlu (93) böylëydi. içlerinde biz de türküdük yā, aynı biz de aynı öle biz de öleydik. hē biz de (94) öylëydik. āmma şimdi yok, şü anda yōk. öyle oldu bēnim_ëvlene.

- (95) üş tāne ölüm varıdı. hē biri yūrT dışında, biri antepde, bu da yānımda. fabrígada çalışı.(96) vallā çocukları bū işde, bu firansiyā giden lisēye gadar_okudu, lisēyi bitirdi. ondan sōna (97) çocuk polislē şē yāpTı. polisiflē de işdē bir puannan gaybēTdiñ dēdiler gaybēTdirdiler. yāni (98) étmēdi de dāha bir torpillisi gitdi onun yërine. bir puannan gaybēTdi çocuk hē öle öldü.(99) bizim türkiye bu hēr şey_olur gurbān_öldüm, hē şey_olur. hē gördüm hēr şey_olur. o da (100) ondan sōna gëri dutdū uzman çavışla şē yāpdi, uzman çavış_öldü. yēdi sēne mi sēkis (101) sēne uzman çavışlık yāpdi. gēçen sēne şey de nisānda ayrıldı uzman çavışlukdan. gēndi (102) şeyinen_ayrıldı. bu hałasının gızıynañ da şē yāpiyōdu işde. è başdı hałasının gızı da bura gēlse (103) ölmeyici ondan_ayrıldı hałasının gızıynañ da ëvlendi çekdi gitdi vallā. ē hē hē çekdi gitdi (104) işde hē évet. hē bēnim_üş tāne. nè düşüm vār_afedersin nè yāni ölenim var, allāh_üş tāne vërdi. (105) vallā pēk de isdemedik. isdemedik yāni bizden_oldu olurdu. bēnim bēyim almanyādeydi (106) o zamān. hē on sēne galdı almanyāda, yāni olduynū da isdemedik.

- (107) hē on sēne işçi olarak gitdi on sēne çalışdı orda hē. tabı ki zor_oldu. o gönderiyōdu (108) biz de burda yūydık. gëldirdi yıl da bir_izine gëldirdi. yirmi gün_évet yirmi gün. on yılım (109) bīTdi. hē yirmişer gününü yāni yāşadı. çok zor, çok zor, çok zor. bu ëv_o zamān bēnim_ëvim de (110) bēton deşldi, toprakdī. üsdünü o gadar yāşan gari kürürdüm. yāşan yāmırı lō, lō dërik(111) biz çekerik bēlki bilirsin, kō yëllerde olur damların başında olurdu ével şimdi yok. onū (112) yāni çok, on sēne çok çekdim hī ëyi çekdim.

- (113) varıdı gayımvalıdem varıdı. yā olur_ışde hēr_ëvde hēr şeyler_olur gurban_öldüm.(114) sıkıntı görmedim diyen bilmiyöm çihar mı çıkmaz mı bilmim. oluyō da yāni görmiyen de (115) oluyō. hē olıır nè gādār_olşā hālile oluyōr. è bi ërkēn_ëvde yokdūr. sēn şurdan (116) bir çöp galdırsan_o saña bēlki suç mu olur diye şē yāpiyōñ düşünüyōsuñ. oluyō hālile (117) olmaz_olur mu hē heh hē. yokdū öyle bir şeyleri yōdu. şey_ıdi a annē yānız gayımvaldem de (118) analıkdı yāni onun da öyle pēk bir şeyini görmedim gādının_āllāh rahmet_ëtsin.(119) hē öle bir şeyini de görmedim. işde gēne de insan şey_olı. ëvim_ayrıydı āmma (120) yāv_ışde bir yālānız bir gādınsın. afedersin_ëviñ_önünden bir kedi gēçse ondan çekiniyōsun.(121) tabı acāba suç_olur mu olmaz mı. hıh çok tutucular çok bālılar_abōv çok bālı.(122) āmma şimdi o gadar

çerkezlik galımadı yâni yaşlıları gompile gitdi. è öbürleri de türknen_ëvlendiler ⁽¹²³⁾ türke vardılâ vërdiler. ğarışdı çerkez galımadı yâni galımadı. hıh tabî è bundan ⁽¹²⁴⁾ bën_ëlli yëdi yaşındajm şindi.

- ⁽¹²⁵⁾ bën burda dödüm burda böyüdüm. hâ ëlli yëdi yıldır burdajm. türkiyeniñ_ıçını mi? ⁽¹²⁶⁾ izmire gitdim. izmirin yëni foçâ, foçiye gitdim dörd_ay galıdm_izmir yëni foçâda. olan_orde ⁽¹²⁷⁾ uzman_ıdı yâ bu firansıyâ giden hë gitdim bekâridi orda yânda dörd_ay galıdm. ⁽¹²⁸⁾ hayır, üç yıl hë üçüncü sènesi. bënım_olan_ëvlenëyi, bu sene yëdinci ayda ëvlendi bënım_olan ⁽¹²⁹⁾ dâha çok yëni, çok yëni. vallâ ğarısı zâten_orde dōma böyüme yâ. biliyō türkçeyi de ⁽¹³⁰⁾ aynı o onu da aynı. zâten gëndi çifde vatandaş yâ hem buranıñ vatandaşî oluyō hem ⁽¹³¹⁾ oranın ki oluyō gëndi. hë rahat rahat hër şeyi, zâten hëç bir_engele ⁽¹³²⁾ taķılmadan_aldıydık de zâten.

- ⁽¹³³⁾ vallâ bën_ësgiden düjünner, şindi böyle şey yōdu. bu şü aceva nè müzig diyōlar bilmüyōm ⁽¹³⁴⁾ onu uçı saz muz gëtiriyōlar. orkësdıra hâh o yōdu ëvel davıl varıdı. isdenilirdi aynı ⁽¹³⁵⁾ böyle bi tatlı felân yëllerdi këndileri aralarında. şë yapağardı belillelerdi ondan sōna gëne aynı işde. ⁽¹³⁶⁾ cehizini ağıllardı, şë yapağardı. biz pazarlık dërdik pazarlığa gidiyōk dëllerdi. gidellerdi hër_iki ⁽¹³⁷⁾ olan tarafı da kız tarafı da gidellerdi gëtirillerdi yapağardı bi şë. davıl dutağardı gücü yëten ⁽¹³⁸⁾ zengin_olan çifde davılınan gëtirirdi, bir haftacâyı çaldırırđı. gücü yëtmeyen tēk davıl ⁽¹³⁹⁾ gëtirirdi iki gün_üç gün çaldırırđı. bënım düjün_üç gün çalındı şindi çok zengin ⁽¹⁴⁰⁾ dēğeldi gayımbabam_orta yolıuydu. hë üç gün çalındı bënım düjün. gëlin de şindi ⁽¹⁴¹⁾ dāmaT bi de sādıc_olurdu. dāmaT sādıcın_ëvine giderdi davıl tom dēdi mi dāmat sādıcın_ëvine ⁽¹⁴²⁾ girer dāha çıkma yok. ğer görsünler bütün gēnşler sırtına binerdi onun. hë öyle bir ⁽¹⁴³⁾ şeyleri varıdı. o dāmaT_afedersin tuvaletē geceyi beklerdi gündüze yōk_ıçerde deilse ⁽¹⁴⁴⁾ tuvalet. öyleydi yâni öyle bir gelenek varıdı. dışardı çıkatzırdı. ondan sōna işde ev gëtirillirdi ⁽¹⁴⁵⁾ şë yapağardı. bir gün_önce gidellerdi. zâten cūmā günü çıkartılardı hëp şindi pazara ⁽¹⁴⁶⁾ çıkariyōlar gëlin, cūmāyâ çıkartılardı. cūmā akşâmı ğına yānardı. ğınayî ğınayî yāğallardı ⁽¹⁴⁷⁾ işde. davılınan_oynağardı, davıl dışarda olurdı ğadınnar böyle şey de yōdu ileğ. ⁽¹⁴⁸⁾ ilēnnernen çalağardı. bi tâne türkü bilenler_olurdu, onu çalanlar_olurdu köylerde ⁽¹⁴⁹⁾ onnar çalağardı öbürleri oynardı. işde sabahlējinde olan_ëvi gëlirdi güzalcik gızın şeyinen hër şeyinen ⁽¹⁵⁰⁾ gëlillerdi. gëlinin cehizini de yüklellerdi bu şeye. at varıdı bën_ata, bën_ata bindim. bën atınan ⁽¹⁵¹⁾ gëlin_ëndim. ata bindirillerdi gëlini, bir_ërkeg bu ayāndan dutardı gëlinin, ⁽¹⁵²⁾ bir_ërkeg bu ayāndan dutardı, biri atın başını çekerdi. è yok ğadınnar_ayāğdan dutardı. ⁽¹⁵³⁾ bir_ërkēn biri atın başını çekerdi, biri atın ğuyruğundan dutar laf_ëderdi. āha böyle ⁽¹⁵⁴⁾ gëtürüllerdi, önce sādıcın_ëvine. sādıcın_ëvine giderdi o ordān_ışde o, ev_o şeye göre ⁽¹⁵⁵⁾ ne verirse. bir ineg mi veriyō, bir dana mı veriyō, afedersin bir geçi mi veriyō nè veriyōsa ⁽¹⁵⁶⁾ vërdim dërdi o. onu vërirđi onu gëtirillerdi ordan da düjün_ëvine gëlillerdi. düjün_ëvinde de ⁽¹⁵⁷⁾ epiye oynarları gëlini ëndirillerdi. biS yëmeg yapağardı ëvel. şindi lahmācūn yapıyōlar_öyle ⁽¹⁵⁸⁾ şey_oluyū. ëvel ğazannan büyūğ böyle bir ğazannar_olurdu. onnanan ⁽¹⁵⁹⁾ yëmeg yapılırdı. è bir köyün_adamı deildi bu yāhın köyler hep toplanırdı. yëmekler yapılırdı, ⁽¹⁶⁰⁾ yëmekler yënirdi işde. hërkeş taķacānı taķardı atacānı atardı. öle şey_olurdu, idilirdi hërkiş.

- ⁽¹⁶¹⁾ yok bën bilmem ğurbanım hı', yok yok_onnari bilmüyōm bilsem söylerim saña. hë hâ hı ⁽¹⁶²⁾ hâ è tabî yok bissem söylerim de yok bilmüyōm.

- ⁽¹⁶³⁾ sēnden de ağlah_ırāzı ossun. işāğlah_ışāğlah.

- ⁽¹⁶⁴⁾ ağlah sizden de irāzı olsun. yok hëç de dutmaz.

- ⁽¹⁶⁵⁾ bi ğāve için, nēre gidiyōnuz bi ğahve ëdim_ıçın. amā durūp durūp bāri bi ğahve aıaydınız. ⁽¹⁶⁶⁾ helāl_olsun yāvrum. sēn baña nè dēdiñ ?

- ⁽¹⁶⁷⁾ yok yok dēdi bi ğāve içiciz.

- ⁽¹⁶⁸⁾ olmadı bñ. sağ gızım baķ bundan_önce cërid. inciriniz var mı? İncir de yōğ_ābi.

- ⁽¹⁶⁹⁾ diğatli gëdin cërid tarafına felān. yūmağlı hë cërit yolu şey_olabilir heh.

- ⁽¹⁷⁰⁾ yūmağlıcërid mi? hë tāmam.

- ⁽¹⁷¹⁾ sēn tāplı geT_aşşā tarafa. he yūmağlıcërid hë.

- ⁽¹⁷²⁾ hadi helāl_ossūn gızım güle güle gēdiñ. bën de çālayāncëride gëdiceksiniz zanneTdim.

- ⁽¹⁷³⁾ bu olmadı, özenip bir çayımızı bile almadınız peki peki.

-3-

YERİ : Eğrice Mahallesi

ANLATAN : Ümmü Gülsüm Ağaç

YAŞI : 67

KONU : Çocukluk, Düğün Adetleri, Çeşitli Yemekler, Savaşlar.

- ⁽¹⁾ ëyiym sen de ëj misiñ?

- ⁽²⁾ hoş gēldiñiS.

- ⁽³⁾ ëj ëj ëyi. ümmü gülsüm.

- ⁽⁴⁾ hâ. ümmü gülsüm. a atmış yëdi.

- ⁽⁵⁾ hë atmış yëdi.

- ⁽⁶⁾ ēgice ëvet.

- ⁽⁷⁾ è nè bilim yāvrim_ışde.

- ⁽⁸⁾ vallâ işde bunna bir_ër ğişi oturmuş, onu uçı ërice dēmişler.

- (9) hē ērice yāzī hē. bir ēyi adam oturmuş burda. yāni ēr gīši dēller ēyi adama. odā burda fān yēri (10) köö gürmuş gēTmiş adam. ērgice hē ērice diyōlar ēr gīšiye ērice.
- (11) hā aqç. ümmü gūlsúm aqç ēveT. gōrüs mü aha şoriye şey açık hüs gızım gonusma başladı.
- (12) hā hā nasıl geçinirdik. yēdi sēkiz tēne babamın çocū varıdı bakım yōdu işde. hā o ölecek (13) kim öldü. nē yērdik. ēkmeg hurap eski de bahça yōdu bi şey yōdu hamir yōdu. hēyā işde (14) būda arpa yērdik.
- (15) yīmi yāşında ēvlendim hā ēle ēet.
- (16) dēzze oluyūk bēn dēzzesiniñ gızım gēndi de dēzzemiñ olu ahā.
- (17) düñner çālınırdı bi böğg bēş gün. gēlini bir ata bindirillerdi hā bir iBī biri guyrūndan dutardı, ikisi de (18) bōrklerinden dutardı gadınarıñ qāda üzeg idi. āyle oldu.
- (19) üsdünē gēli gēli, yā şindi gēlinnik yōdu o zamān. bir ārhan çarşáf öüne ata llardı bi de arkaña (20) şēlā yā yāzma lar nada baş yāpa llardı. ēle olduq yāvrim.
- (21) ēj düñde nē yēr yēmāg de ma l kēsellerdi, gōyūn geçi, yēmeg yāpılırdı.
- (22) hē patētis yēmā, fasūlye yēmā yāpa llar, ē pirinç pi lavi yāpa llar.
- (23) burğul pi lavi.
- (24) burğul pi lavi yāpa llar, işde gāba k ēşgileme yāpa llar gābāna, bunnar da yāpa llar.
- (25) işde öle yāpılır.
- (26) şindi de lahmēcin yāpdiri yōla.
- (27) o ēşgi günner yāpılır. şimdi de lahmēcünner yāpılır hā. ēşgī soruyō hā.
- (28) ēşgili mi? he ēşgili küfdā nohudunan şeyini bişiriñ eti ni, o gaynar bişēr nohuduna barābar. ondan (29) sōna suvanını öldürün, ya nı salçasını biberini goñ öldürün nānesini goñ üsdüne. kabā. gābāni ondan (30) sōna da ba k dıñ kıvamına gēldi mi, gābāni atan içine. gābānisı ata n (31) ēşgisini de sıkāñ, indirin yēmeg hāline gēlir.
- (32) ēşgi sūmak.
- (33) ēşgi fişye var yā duz ēşgi finiş şey pēynir duzu.
- (34) un duzu var hēle duz gumu ondan da at bi çintik.
- (35) hāh ondan içine ata llarmış. duzdān az ata llar duz gader atmaz lar. he suma g ēşgi el el (36) sıcak suma g ēşgisi yāpa llarmış. yōmu du şey ēşgi sēveni. (.....) he o da suma k gaynadi llardı.
- (37) bunı gızım bilmezlerdi ēvel bu ēşgiyi bilmezlerdi suma k yāpa llardı, bu ēyi (38) de āl dēllerdi. bunı da aqç diyūlardı. aaşda oluyō bu gōzel olu r onun yēri dehā (39) gōzel olu rdu. yāni o suma k ēşgisi aaşdan şey oluyō aaşda o dehā dā lēzzetli olu rdu. (40) hī amā marāşlı mısıñ? hā hēm bunı gari lar bilir biz şindi bilmeg. summa g ēşgisini billig yā.
- (41) sumāgi a hşāmdān islañ bi gāba. sabaha ilā ilāne sūzāne sūzēn, demir sūzeg var yā, su imi sūzēn (42) ocā goñ. kēfreni gaynar kēfreni kēfini alıñ, alıñ alıñ alıñ goyūlana çā gaynar. şeyle macār bēkmezi mi (43) şēle cıvıg olu rsa ēndiriñ. hē gōmak, gāmelere gōruk şişe. şindi peT şişe var yā şēle. (44) hē gārne gāpa k lı güzēlcēne gōruk ahā.
- (45) hē salçēyi çıkardır yērig. tēmatosu gētirrik tēşlere gōruk. artı iki üç gün guzda artı günde durur. şēle (46) ēzerik, sıkari k sūzekde gēne demir sūzeklerde yā. artı güne gōruk iki ündē temiz bētona gōruk. goyūla şir (47) gati la şir, bibēr salçasında yā çıkardırık gaynāne. bir birine gatarık şindiye (48) ba kari k. dōkmelele şeyle. bēle patla k lar var, onnara basar āzını gāparık. ēşgimēz hē bitince ka ldırık.
- (49) yōk kıvamına gēldi mī şūra gōruk. hē bitince ga ldırık. hē yēmā gōrus.
- (50) yā. ēle ēle. hē yēmeklere gōruk sāları k.
- (51) ēveli qōn dēllemiş işde ēşgiler, yēmā qūn dēllemiş hē hā.
- (52) hē ēvel üç qūn yēmegdi hā.
- (53) dolma yāparık, dolma yāpra k yāparık. şū bālarda yāpra k var yā, topları k tēzzesini. onnarī sūynan gaynadi rık (54) şēle mī ayçiçeklerin olu r yā şēle böğgler olu r onnara basari k. duzuna basari k, (55) gışında dişi gizarır gi yp girmizi olu r.
- (56) o dōkmelele basari k duzunā, gışında yērik, yā gōyū yērik. gip girmizi aynı cıjērsek (57) turu ç gimi olu r hā.
- (58) çıkarık yāpacāmız gader yēmāmizi yāparık onda.
- (59) iki üç çu val çıkarık. damımıza gōruk. hā onū da ta kari k sa çlarda dōldurruk.
- (60) şō bir dōlmēyi dā yāzdan oyari k pancarı biberi da kari k ipe dama sērerik. orda yēmek yāparık.
- (61) işli küfde, işli küfde. hē hē billig onu. işli küfdēj, işli köfdēj mi ? hā.
- (62) işli küfdējn köfde içiniñ tārifi ni vērim. suvanı dorhañ, dōran şeyde. o olu r. hē eti ni de çēken (63) makinede. onu gaynadiñ barāba goñ, ya nı da goñ. içini oyācān gader. suvanını ya nı eti ni pişirmiye bile (64) ba kma suvan bişmiş, ēt de bişmiş. ıci g salça goñ, biber ata n gārabiber ata n hē. (65) hē bunnarı gūllannık, hē ēşgī. başga da nāne gōruk, ēşgiliyā sı olu r.
- (66) nāne rēyhan.
- (67) onnar işli küfdēye gūllanmak ēşgi nāne gūllanmaz.
- (68) nānēj o ēşgili dēdūmuza gōruk ēşgisū.
- (69) gārabibernen gūrmızı biber gōnur bi de salça çālañ içine, közlenmiyecek gimi olu sun dēyi. (70) ondan sōna gālan küfdesini yūuruñ, eyicēnē yōuruñ küfdesini yāni.

- (71) yávaş söyleyicim. küfdesini de salça atañ, duz_atañ yúurũñ_baktĩn yúmirta ğırañ. baqđĩñ şò biz_ũn_atarık⁽⁷²⁾ içine dađalmasıñ diye. şu ěkmeğ yáptımız_unnar vâğ yá, onũ da gétirrik şeile bir tábağ.⁽⁷³⁾ çok olmasın_unsu çalımasın dĩni. ondan_atarık birez ğene yúurruk.

- (74) hamır hâlına geğer.

- (75) hē hamır hâlına geğer yúurruk_ordan sōna baqarık bi tēne oyarık. olmuşsa yápmiye başlarık. ⁽⁷⁶⁾ içi soğuyacak. hē içi de soğuyacak_önce bir.

- (77) áha şeile oyarık.

- (78) hē içine şindi şu şeyler var yá, ayçiçek yâları, diğT yâlar var yá onnar fazla duTdurmiyö. içine şey⁽⁷⁹⁾ ğullannık. ĩ yá ğuyruk ğullannık yá da fiTre yâlar var yá ondan ğullannık, onnar tez donı yá yármıyán (.....) donsuñ dĩni.

- (80) hē donsuñ dĩni, onũ da ğorsak yüce ğoruk.

- (81) yáparık küfdéj şeile ğoruk içiğ doñar, yēmemeze zamān gelĩ yá oturruk, ocā ğoruk. suļu ğaynar.⁽⁸²⁾ küfdéj siniye ğoruk, suya ğoruk. duz atarık suyuña. ğaynar baħan şeile. açañ baħan_ichine geğmişse, ⁽⁸³⁾ yúmuşamıssa indirin çıkarnı yēmiye ortiye şey_eden.

- (84) şu yúvalama var yá. yúvalamej de söylijim. yúvalamanıñ nohudiye şeyini çifde şeyi ⁽⁸⁵⁾ nohudiynen_ēti bişer.

- (86) hē iki ğazana ğoruk nohudunu, ētini de ğoruk. onda haşlanır bişer.

- (87) ēti isder ğemik ğoy, isder yúmişak ğoy. súye vurken sōna süzüyen ğaşığ ğaşığ. hā ğuşbaşı eden şeile ⁽⁸⁸⁾ işde yēmā yiyecek hâline gétiriñ. oñı o bişer, söündürũñ_altını küfdēni ğene ⁽⁸⁹⁾ yúuruñ. küfdēni yúuruñ ğene işli küfdēnin şeyi gimi gétirin_ichine yumirta ğırañ ⁽⁹⁰⁾ küfdesinin. bitı un_atañ. onu yúvalañ. uvağ uvağ yúvalañ. ğüçcük ğüçcük.

- (91) yuvalañ. uFağ_uvağ yúvalañ.

- (92) hē yúvarlak oluyö. biri duz yápar şeile şu ğader şu ğader bir ğişi de ğarşısında yúvallar.⁽⁹³⁾ hē yúvallar. hē isder_ēlini yağ batır yúvalļa, isder súynān yúvalļa. onu yúvalañ onu şey_ēdeñ.⁽⁹⁴⁾ ğazanın baqđın şey_ēdi. ğeri ğazanı ocā ğoñ. o nohudunu ētini. ğaynar. küfdēni atañ. küfdēni ⁽⁹⁵⁾ atđıñ mı baħan pişer. ğene baħan küfdēn_ichine geğmiş bişmiş indirin. ondan ⁽⁹⁶⁾ sōna ğeri şey_ēden. yqôrTļu mu yápañ eşgili mi yápañ.

- (97) yqôrTļu yáparsan yqôrTļu. eşgili yáparsañ_ēşgili.

- (98) yqôrdunu yávaş yqôrdunu da sōllicim. samırsā soyañ, samırsāğ sáħanda düven duzunañ.⁽⁹⁹⁾ yqôrdunu da çirpacāna ēyicene çirpan çirpan. şey_ēt_ocağda ğaynağ kēsilmemek_üçün.⁽¹⁰⁰⁾ yqôrdunu ğaynaT diyeni ğarışdır. hē ğarıştırarak ğaynat. samırsā duzun içine ğat_ichine ⁽¹⁰¹⁾ aqdar ğarışdır. şey nohuduna şeyin. ğarışdırıñ. küfdēnin_ichine atañ yqurdu. ondan sōna ğatđın mı.⁽¹⁰²⁾ onun_ichine şey_ıciğ suvan dorhan_uvağçá, nāne ğırmızı biber_atarsañ ⁽¹⁰³⁾ ğorsañ ğoñ. o sēnin şeyine yēmene.

- (104) eşgilisini yáparsañ suvan dorğa, yqurdlusunu yáparsan yañı sūmmānı atarsın_ichine hē. ⁽¹⁰⁵⁾ eşgilisi de var yúvalamanın yqurdlusı da var.

- (106) hoş ğeldiñiz hē.

- (107) ē yáparık. ğadeyif. eşgi adı aPlā.

- (108) ğünnebi bişirrik ğadéj mi ğüne ğün mü? onun dā şeyini şekerini ahıd_ēderik. ğaynadırık ğāynadır.⁽¹⁰⁹⁾ fırında haylā ğoyũyoñ. bi tabağ basarık. şe künefi ğadéjfi. fırınımıza sürerik.⁽¹¹⁰⁾ ğēdi başına beş beş_altı dakkada ğızarır_altı duz sürerik, sōra ğoruk. ğadēfi de şeıe ⁽¹¹¹⁾ ğoruk ğaynar. baqarık şekerı şeyē ğoyulaşmış.

- (112) içiğ ēle bi çintik eşgiye limon atañ. yá eşgi ğoyulaşdırmak_ichin.

- (113) hā baqđık ki şeile ahār soğdu muydu üsdüne aqdarır yērik.

- (114) yök buna ğonır_amma. onũ da atarık ğünefej şey_ēderken dökerken. hā bunı yápiyólar.⁽¹¹⁵⁾ hē onnarı. dökerkēn.

- (116) şey yáparık bir kömbeñi de sōlesene.

- (117) haylā kömbej mi?

- (118) bekmezli kömbeñi_ēşgiledi işde ondan.

- (119) bitteğ su ğoruk, bir tas bekmez ğoruk. beşer şeker ğoruk. isderse bēkmez āşām cānımız_isderse.⁽¹²⁰⁾ bunu yúurruk. yqôrrük sahr tağdada şeile şeile ēzerik uvağ uvağ. bi de ocā sini ğoruk.⁽¹²¹⁾ onun yáğını, onu ğızardır ğızardır sōra ğoruk. hē çok_ēderdik. amanĩn.

- (122) hā kim ğelen ?

- (123) hē hē bahçamızdan ğelirık.

- (124) bizim bahçālāmızdā fisTık_olur_ērig_olur. bağdem mi? bağdem mi? bādem_olur payām.⁽¹²⁵⁾ ah_ışde başğa. bi cēviz_olur. incir_üzüm. incir_olur. eh_ışde o.

- (126) hē biz çĩ satarık, burda iki ton mu üç ton mu ğünnük ğelir.

- (127) hē yok biz maraşlık. biz maraşdan_ayrıldık maraşda. nēy?

- (128) antepde ayrıldık_antebde.biz_ēvel_antebdi. antebeçā sōna da maraşa ğönderdi. ⁽¹²⁹⁾ ē maraş da mı ğuyrũmuz?

- (130) yāuv şindi de nıfūsumuzu maraşa vērdiler, hēle bizim babağarımızñ nūūs kāadı antebdi.⁽¹³¹⁾ he dāha da ötesi haleP_idi. sūriye hē.

- (132) valļa bilmem sávaşı dá. ahā ğocá bilir.

- (133) bèn sávaşına gètđim. bit tène de bèn gèTmedig sèfer günüs de gèTmiş şeye yèmene (134) orda gálmışlar-adamlar, iki tènesi. işde òndan sòna da firansız harbi gèlmiş şú antebe. (135) burdān şindi adamlar toplanmış bunnara yerini galdırak bunnarı dèmişler. bunnar toplanmış (136) çete diye. şindi çete diler-o zamān. gèTmişler şindī toplanmış hërkes tüveg-almış. (137) bunnara galdırmışlar-orada, bunnarı orda gòvalamışlar. şúra garabiyiklının-altında, (138) dā ġarası dèller-orada oturmuşlar. gèleni vurmuşlar gèleni vurmuşlar. (139) o zamān bu firansız ve ingilisleri gòvalamışlar-antebin. antebın-içinden bèle dèller. öte (140) dèllerdi de nè dī o ayrı.

- (141) ē hele iki tène ġır ġızım ġır ġurbanım ġır ġır.

- (142) nèriye ēdicin sen bu araşdırıp.

- (143) ēlin-öper-on çocúum var. benim mi ? şú dāha ġış düün-ētdi āha şú oturañ.

- (144) İtalyáda.

- (145) hē tatile gèldi.

- (146) āhā şunun ġocası. āha şunun-için. hē bènım ġocam-öleli on sèkis sène oldu.

- (147) oturuyók oturuyók işde ne var-āhā şú zamān gèliyó şunnarıñ baħiyi. yōzma yólúyúk. (148) oullarım var. bir-onsekiz yasında, biri on-altı yasında olumuñ.

- (149) hā gèliyālár yá. içci olduлар yá gèliyā.

- (150) bènım ġocam çok ġelir. ġelir aħşama ġadar burdā. dört-ay ġalır.

- (151) yók çoġ-ohutmadım, ēle bir mektúp múktep yazacaġ-oldu.bēşe ġadar bēşe ġadar. başġa (152) yók valłāhī ancā mektúb.

- (153) āha şunu ortiye sáldım da oħiyámadı āha bunu, oħiyámadı nè yápm ki.

- (154) hē şo burda aylıklı aylıklı çalışıyā bir belediyede çalışıyi antepde. birisi de olunun (155) dèvlet dèmir-ēlektiroda çalışıyā. hē çalışı.

- (156) vār var. ikisi dèvlet dèmiryólında çalışı bura zāten çocúk vèrdi. bū şú şey var yā, (157) pétrol. āha bu dèzzehin-o pétrol.

- (158) hē āha bu yápdı bu. āha bu olannan bu ġoca olan çalışıdı.

- (159) eh-işde hē sènin de ġızım.

- (160) bunnar dèmiyórum āha. hā tèmam-olur-olur.

- (161) he he. hā hërkes ġendine baħıtacaġ. zor-oluyó da nēdek. āha ġocałarımız-ēvde otursa işi olmasa (162) nè koyúcaġ. çalışan-adam dēhā kötü çocúġlarımız hërkeşin-eline baħacaña. (163) çocúġlarımızın ġeleccānı düşünüyóm-işde. pámuġ. hē āmin-āmin arinen nāmuslarıyle (164) çalışıyolar. yók yók koy da.

- (165) hē iBlık ġel ġele çek çek. dē hele ēlinde çeksin. tabaā.

- (166) āzı açık dut, āzı açık.

- (167) açım adiyámandan ġetiTdim ēvet. hā çek bunnarı da çek.

- (168) èmmiñ yāñına otur otū. ġurban-olam otur. hā otur hē.

- (169) baħsın hele ġendine. hē ē sen çok oturmu dèyóduñ baña hā.

- (170) āhā şunu çek. ġel baħ ġel de baħ burda baħ. isa isā. ēvē hī nè ġōzel çıkmış.

- (171) maraşin-içinde misin köjünde misin? hā biz de bizi de maraşda o zamānlar. hē maraşlık. (172) helál-ossuñ.

- (173) āy nè yèdin nè işdinkine haġ.

- (174) hā hadi şunu da al da. hātıra ossuñ ġetdúuñ yerde. al ġızım cánım. yok ġadan-alıım (175) yok yok yok hıh ġüle ġüle, ġüle ġüle.

- (176) nè dij italyá mı? hē ā on sèkis sène yıl oldu.

- (177) èmine lèylā sèninki dē mi lèylā ? ad ġardeşimissig.

- (178) āha şú evdē. hē.

- (179) hıhı şindi bu köñ hēp ġenşleri yúT dışında yá. nērdēyse èlli atmış kişileri, èlli atmış kişi (180) var. ēvet hıhı çok çalışıyālar yāni. bizim köñ ġenşleri hep çalışġan. bir şey de durmazlar. (181) e burdaġılarda işáte gider antebe. hē hēc bi günü erkek bulamassın. künde o üç (182) ġeçer. hē çalışıtlā çalışımiye yá.

- (183) ġüle ġüle ġedin. tēlevzyonā ismimi vërme ha ġüle ġülē.

-4-

YERİ : Merkez Mehmet Emin Arıkoġlu Mahallesi

ANLATAN : Kadriye Kafes

YAŞI : 72

KONU:Çocukluk, Evlilik, Batıl İnançlar, Geçim, Yemekler, Gelenek Görenekler.

- (1) bilersem soruları ohumuşlúum yoġ bi şey yoġ. ġadiriye ġafes ġafās ġafes. valłā yášımı bilmüim. (2) kimlúumu ġetiri mi? kimlik ġèrēse ġetiri mi?

- (3) yāni şey-ēmekli olduundan dolayı biliyóm valłā yášını da. nè için yápiyósunuz? òle mi? ēvet (4) ġèliniyim. nè için yápiyósunuz? yókxa nè iş yápiyósunuz?

- (5) bu araşdırma nè uçú? işde nè uçún düim. hēr nēyse anamızdan dıġalı yáš yášiyúk. çocúkluymu (6) nè bilim dādeydik, bādeydik, baġcādēydik. olaġ ġüderdik. davar ġüderdik. çocúkluġ (7) mu yášadıġ? āşamacā olān-ardında ayáġ

yâlin baş gâbak gêzerdik olağlarına davarına.⁽⁸⁾ ata bindim. yemegli oldu. elenceli oldu. o zamân araba nê mi vardı. atınan getirdiler.⁽⁹⁾ dâmaT_atı çekdi getdi. bēni de üsdündejdim hē ēyle oldu gızım. vallā bilmijm. heralde yirmi⁽¹⁰⁾ yaşindejdim_ēvlenirken. hē yirmi yaşindejdim. yoğ bēn yirmi varıdı. bēyim_asgerdeydi.⁽¹¹⁾ nişanlılı galdım bir_ay, iki ay. izine geldi nişan dağdı. ondan sōna da bēyle ēvlenme mi⁽¹²⁾ varıdı gızım. gızlar bir topağ çamurıdı. duvara vuruyoduñ_orda galıyodu. dāmatı görme⁽¹³⁾ yōdu. gēlme yōdu. gētme yōdu. yā bēn varırım yā varmam dēme yōdu. dāmatı goymazlardı⁽¹⁴⁾ ēve. bir tēne yaşlı adamınan dāmat bir_alıtın_alır gēlirdi. yol_açardı ki nēyle göreydi⁽¹⁵⁾ nişanlıyi. ēyle yaşadıñ yāni biz_onnarda yaşadıñ. bēyle babanıñ_ananıñ yüzüne çıkıp da⁽¹⁶⁾ bēn varıcım al. bak bu yaşa gēldim dāha çocuklarıma diyemiyōm ki ne ölüm gızım diyemiyōm⁽¹⁷⁾ babamıñ yānda bu yaşa gēldim. çocuğ_ēmzirmezdik gayınbabanıñ gaynananın yānda⁽¹⁸⁾ gēderdik_o bir gözde ēmzirirdi. bēleydi yāni bizim yaş biz bunnari gördük. ē şindikilerne⁽¹⁹⁾ bakım bēn bir tāaf_oluyūm. şindi gadının birisi bēn burda oturuyōm. yāvrum dī dağ gaç⁽²⁰⁾ gūnnüksün sēn yāvrum dī bēn burda bir hoş_öldüm babasının_anasının yānında. yāni gızım⁽²¹⁾ biz bēyle yaşadıñ. onu uçū hālā bi yēri de bilmiyōk da ētmiyik da ēylemiyōk da işde.⁽²²⁾ okutmadılar_ētmediler bizi. işinen gücūnen bağınan bakçeyne olañan, davarnan yaşadıñ.⁽²³⁾ altı tēneydi biri şehit_öldü. asgere gēderken_izine geldi. gēdiyodu yolda ēlli gişiden gēndi⁽²⁴⁾ öldü. araba nē devrildi nē yıkıldı, nē guetdi. şurasına cām baTmış. gavur doğdurur da çıkartmamış⁽²⁵⁾ camları. altıydı bēş tēne galdı. yirmi bēş sēne oldu. saniyim daha bōñ_oluk. bu sēne hağ⁽²⁶⁾ tanıdılar. bir sēne oldu hağ tanıyēli şehitlik taniyēli işde ēmekli ētdiler. ētmiyedin dīj_onun⁽²⁷⁾ uçūn mu öldüñ dīj. anam_aralığda galır da bağan_olmaz diye bēni aylā bāladılar⁽²⁸⁾ dīj_o gadar. daha foturafı vardı. bayrağ nēlerdi camlatdım bēn_ölürsem dēdim_atallar⁽²⁹⁾ mutallar gēder dēdim_işde. öldü çocuğlarım_öldü. işin_ēlinde bakamazdım_ēdemezdim.⁽³⁰⁾ it kimi öldü. biri dōrtT yāşında öldü. aha biri yirmi yāşında öldü asgere gēderke öldü işde.⁽³¹⁾ galanı da bēş tēne allahım_onnari bağ özeriye vērsin. gōcām öldü. altı sēne oldu.⁽³²⁾ gōcām da galp girizi gēçirdi şurda yātdūy yētdi. gözün_açıp yūmana gadar.⁽³³⁾ olañın yāndiēm. dēzzeyin günü bēyle bēyle gēşdi gızım_ēllerin bakçalarında ēllerin pammuğlarında⁽³⁴⁾ gōciye gēldim. gētmedūm yazılar gētmedūm tallalar galmadı. bakçada, çapada bir gün⁽³⁵⁾ gōreceğ zamānda allah hēmi gōciye aldı hēmi olañı aldı. dayanmaz_aciye de gurtulıydı⁽³⁶⁾ işde allahım. dēzzeyin dērdi çoğ.

-⁽³⁷⁾ okudular bēşe gadar bu gēden lisēyi de okudıdi olen. bēşe gadar_okudular. şindi işde birisi⁽³⁸⁾ şeyde müfdülükde olañın biri de şeyde māliye de mi nēre orada dījūm dījūm. nēyde babañ⁽³⁹⁾ gız nēde çalışı? māliyede māliyede birini de māliyeye goyduñlar_işde. hōkūmet_ikisini⁽⁴⁰⁾ işe goydu işde. gızlarda biri tā darardı biri antepde yirmi sēne oldu çocuğ_olmıyodu.⁽⁴¹⁾ nēyle sıkıntısı var. dēzzeyin sıkıntısı gülmedi işde. biri de aşşada oturuyō. gızların hēr biri bi⁽⁴²⁾ yērde. canları isderse gēliyōlar canları isdemesse gētirmiyōlar_işde bēyle. vallah torunum⁽⁴³⁾ üş tēne bunun iki tēnede yōkardānın gızın da birinin satı yōğdur birinin de iki tēne birinin_o da⁽⁴⁴⁾ dōrt dēne hē.

-⁽⁴⁵⁾ ēlbisesini alıñ gıS bēnim cēhizim mi varıdı gızım? bir dāmaT_asbabıdı bir gaynaniye⁽⁴⁶⁾ ēlbiselūdu bir de bēnim başga bi şe. bēş sandık vērdiler gēlin_olurka bir kilim bi gat da⁽⁴⁷⁾ yātağ_işde buyūdu. galın varıdı ēsgide galını gayınbabam irahmatlık dēdi bēn parayı nērden⁽⁴⁸⁾ alım? param yōk dēdi. sōzūm_ona kimine tēke vēdi ödedi. kimine şey küşne vēdi ödedi.⁽⁴⁹⁾ birine ineg vēdi ödedi. gayınbabam da fakırıdı. bēyle bēyle ödedi işde. hē başlık dēlledi⁽⁵⁰⁾ ēsgide. gızlara hēpisini yāpdım çoğ sükür hē. bir şu antebe gēdene satı bir_araba vēdim.⁽⁵¹⁾ aşşā gēdene bir_araba vēdim. otāhı da gaşdı. bi şey yāpmadım_Adanada oturan gaşdı⁽⁵²⁾ yāpmadım. niye yāpdım diye yālan söyleyim gızım yāpmadım. bir gızı var bōyük_işde gēlin⁽⁵³⁾ olaçağ diyōm gēndine vērmedim yātañ birini bozum da diyōm_ona vērim diyōm. gızına⁽⁵⁴⁾ vērim dīj hē. aman_işde bēyle bēyle işde günümüz gēşdi gızım.

-⁽⁵⁵⁾ tūllū yāpiyōlar, fasūlye yāpiyōlar yeşil fasūlye, bēyaz fasūlye, nohut sulusu yāpiyōlar.⁽⁵⁶⁾ işde bunnari yāpiyōlar hēp. bu üç yēmā yāpiyōlar. nē olursa onu yūllar gēbeler bizim buralarda⁽⁵⁷⁾ ēyle bi şey yōk. nē olursa ras gēlirse onu yūllar hē. bēn mi? bēnū köy_ēbesiye⁽⁵⁸⁾ oldu hēpisi. doğdur yōdu o zamān doğdur nē mi vardı. bit tēnesi doğdurnan_öldü bu māliyede⁽⁵⁹⁾ çalışān. o da gētmedim gēlene dēdim_utandūymdan dīşim_ārī⁽⁶⁰⁾ gēlene dēdim dīşim_ārīyō kaçmadım_oturdum. çocuğ haznāda şişmiş. bēn sancı çekijim⁽⁶¹⁾ dīşim_ārī dīj gēlene. utaniyōm yāni dēmijm. aşām_ezanı oldu maraşā ēletdiler dēdi çocuğ⁽⁶²⁾ şişmiş dēdi. köyne kan gēlmiş dēdi. maraşda aldıñlar hē amān_işde.

-⁽⁶³⁾ yāpan yāpiyi. hē yāpañlar_asbap yāpañlar_alıtın_alan_alıtın_alır. gıza alan_alayı gıza küpe⁽⁶⁴⁾ alıñlar. alan_alayı işde. gırıklık yāpılır. gırıklık yāpañlar. gızın_anası bir gat yātağ gētirir⁽⁶⁵⁾ çocuğuna. bir gat şey gūlāna küpe alır gız_olursa anaları. hazır_alıyōk gırk çıkartmiye mi? ⁽⁶⁶⁾ o yirmi gūnnük_öldü miydi işde çıkardiyōlar halbuñu dutuyōlar_üsdüne ēlek dutuyōlar. işde hīr⁽⁶⁷⁾ hış gōyuyōlar hēpisini. ayağgabiya gadar suvan gabuñna gadar samırsak gabuñna gadar⁽⁶⁸⁾ hēpisini harbuñun_içine gōllar_ayniye gadar başūcunda bēşijūn_üsdündē üç sēfer bēyle suyū⁽⁶⁹⁾ sērpeller gırk gırk gırk dēller çıkardıñlar hā.

-⁽⁷⁰⁾ yoğ_onu bilmem. nē bilim bēn hēç görmedim çok sükür. bēnim_olañı bāzi basiyōmuş.⁽⁷¹⁾ üsdüme çöküyōlar dīj kaçmiyōlar dīj. zornan dī mismillā nē diye diye okiyā okiye ohiye duvā⁽⁷²⁾ ēdiyi kañdırijm dīj. yoğ bi yēre gētmez_olañ.

-⁽⁷³⁾ şindiki isimleri vēriyōlar şindi tēlevzondā sanatçıların_ismini vēriyōlar hēp. ēsgi isim yōk.⁽⁷⁴⁾ birinin_adı mēmmet birinin_adı ērcan_ōlenin_adı imdadıdı. dursun, songül, dēmet_işde⁽⁷⁵⁾ o zamān gōyduğ_işde. birezinī gaynanam gōydu birezinī imdadı gaynanam gōydu.⁽⁷⁶⁾ dursunu gaynanam gōydu. songülü de sonu soñ_olsun gayrı olmasın çocuğūm diye gōyduñlar_işde.⁽⁷⁷⁾ hē yāparık. şindi yapmiyōlar_ēmmā. bōyüğ bēz_işledirik bēyāz bēz_işledirik⁽⁷⁸⁾ gūndağlarık_ēlini gōlunu sararık bālarık. şindi ētmiyōlar. bizim günümüzde oluyodu.⁽⁷⁹⁾ yoğ bēn hēç_inanmam.

musgiye de inanmam bën. hêç musğa yâni kimi musğa yâzdırır ⁽⁸⁰⁾ şeker yâzdırır şunu yâzi bën hêç bunnarın birine inanmam hêç.

- ⁽⁸¹⁾ hê eden_edi. kêsip daadiyolar yemiye biliyôn_onu hê kêsip daadiyok. yemem sên yemen_işde ⁽⁸²⁾ içinde. olan çalışıyô şükür_işde bën de emekliyim geçinip gediyoğ. yoğ bi şemiz yoğ. ⁽⁸³⁾ yoğ sônada göşdik biz buriye köydeydik. daşdemir köñdejdik. hemen_elli sêniye ⁽⁸⁴⁾ yaklaşdı. çoğ_oldu.

- ⁽⁸⁵⁾ yoğ burda yoğ yayla yoğ burda. gëtdik çoğ gëtdik. halıtlanan suyu goorduyôn dikerek ⁽⁸⁶⁾ gëdiyôn_işde tãματος bibéri balcãnnı çoğ yãpdım bakçacılık. hê yãpardık_elli dönüm ⁽⁸⁷⁾ aTmış dönüm yãpardık. hêr bir toplamiye elli sandık_aTmış sandık toplardık. çekerdik, ⁽⁸⁸⁾ yüklerdik_arabiye gëderdi maraşda satılırdı, antepde satılırdı, köylerde satılırdı. biber, ⁽⁸⁹⁾ domatos, balırcan, ğabak, salatalık, bamyâ işde hêr bi şe ekilirdi.

- ⁽⁹⁰⁾ yoğ buralarda yok. gëtmedim hêç.

- ⁽⁹¹⁾ bayâk dedim yâ. işde türlü yãpiyolar dıjım. yeşil fasulye yãpiyolar. bãyâz fasulye yãpiyolar. ⁽⁹²⁾ nohut sulusu yãpiyolar, bamyâ sulusu yãpiyolar bunnarı yãpiyolar_işde. patates goyuyolar ⁽⁹³⁾ balcãn goyuyolar_işine domãtos goyuyolar_işde bãyile ediyoğlar. işde yãpan_aha eyle yãp_işde. ⁽⁹⁴⁾ ilkin ețini goñ. suvanımı dōran. samırsãnı dōran_ondan sōra patetisini dōşen. balcãnnı ⁽⁹⁵⁾ dōşen. ên sōna bi yere tomatosunu dōşen_ocã yiten. ğış_için dolma işde oyãrık. salçã çıkãrdırık ⁽⁹⁶⁾ ğış_için bunnar_olur. ğabak_oyãrık, bamyiye ğuruduruk, fasulye ğuruduruk ⁽⁹⁷⁾ ğış_účında. yoğ bakmadım. ireli bënım vardı. inãm varıdı. göşdüümde ineglerim varıdı ⁽⁹⁸⁾ satdık. olmaz mı? yemi oluyô suyu oluyô altını çalışıyôn_işde. oluyô hêpsi de oluyô. ⁽⁹⁹⁾ inne vuruluyôdu. inne vuruluyôdu aşıada gëtiriyôdum. doğdur gëtirir gëliyôdu aşı yãpiyodu.

- ⁽¹⁰⁰⁾ nê bilim_oyún şindiki oyunnarını bën bilmiyôm kine hêr çeşit_oyunuyô. eşgide de sãten yōdu. ⁽¹⁰¹⁾ oyun mu varıdı eşgiden yōdu oyun muyún_işde. o köyde varıdı. köylerde siñ siñi dëllerdi ⁽¹⁰²⁾ onnara oña orta yere yãkalardı. siñ siñi dëllerdi. bu yãnda hoplardı êrekler bu yãnda hoplardı ⁽¹⁰³⁾ bu yãnda hoplardı. gëlinin şeyi bitdi miydi işde ğma muna bitdi mi sōñdürüllerdi geri. ⁽¹⁰⁴⁾ buralarda eyle yoğ buralarda şindi şey yãkiyolar nê bilim_o nãyse onu fırladık gibi ⁽¹⁰⁵⁾ yãkiyolar.

- ⁽¹⁰⁶⁾ biliôm_aha aklımda ğalmadı vallã ğızım_onnar_aklımda hani hanı. oturuğlardı işde cemaat ⁽¹⁰⁷⁾ oluğlardı bir_eve toplanığlar_oturuğlardı. üzüm çıkãrdığlardı, fıstık çıkãrdığlardı. yiyecek ⁽¹⁰⁸⁾ çıkãrdığlardı. ğenşler toplanırdı eşgiden burğul nê çekilirdi. daşda çekilirdi. ⁽¹⁰⁹⁾ burğul çekellerdi. mağlara yem çekellerdi. eşgide bunnar varıdı şindi bi şe yok hê.

- ⁽¹¹⁰⁾ vallã bilmijim. bën bi yere çıkıjım kî yãvrım hê. çevremde kimse yokdur sãtı buralarda. ⁽¹¹¹⁾ şunnar sãtı öldüler. harab_oldu. şunnar da eyle gëtdi. avrat_ayrıldı ğocãsından. hãk buralarda ⁽¹¹²⁾ kimse yok.

- ⁽¹¹³⁾ yoğ bën türkü nê bilmem hêç bi şey. hã unuttım gëtdim_onnarı da. işin_êlinden ninni minni ⁽¹¹⁴⁾ mi varıdı ğızım? eyle.

- ⁽¹¹⁵⁾ yoğ yãpmadık. bizim ğünümüzde ðle bi şeler yōdu fazla yōdu. ğızlarım yãpardı. ğızlarım ⁽¹¹⁶⁾ biliyôdu o Adaniye gëden ğızım yãpardı cêhizini. ğızının cêhizini ğız_onun baazında ⁽¹¹⁷⁾ bi şe mi ğaldı? yoğ ğızım. aklımda ğalmadı bãynim de ğalmadı. yediler hêpsini yedi. ⁽¹¹⁸⁾ ğayfani iç soğtdun. hê datlı yã torunnar babasından datlı hê. sevjim bën çoğ sevjim. o iknenur ⁽¹¹⁹⁾ ðtã da ğayriye bënım_adım. iknenur hê dilim dönmi. şeker var yã şeker var. dilim dönmiyô ⁽¹²⁰⁾ ğurudu bilene hê. şu da ğadiriye hã bënım_adım. o dōrt yãşında o da iki yãşında. şekerim vãr. ⁽¹²¹⁾ tavsiyenum vãr, ğollesdurum vãr, ğuvatırım var. nê yoğ ki nê ğalp vãr. gëdiyim yã hap verı ⁽¹²²⁾ doğdur bir çanta hap böyle yútijim_işde sabãnan kãkijim hêpsini yutuyôm. buna şükür nê ⁽¹²³⁾ dıjım ğene de. ðlandan sōna oldu hêp bunnar_ðlandan sōna ğeldi bu hasdelikler baã. ciğer ⁽¹²⁴⁾ çoğ zor ğızım. nê anniye benzı nê babiye benzı nê ğociye benzı nê ğardaşa. iki ğardaşım ⁽¹²⁵⁾ öldü. biri bãyın ğanaması êtdirdi ğenç ğenç biri tırafık ğazãsı emme ciğere hêç bi şey_uymuyô ⁽¹²⁶⁾ hêç. yirmi bês sene oldu saniyôm daha bōñ_ölük. hêç çıkmi acısı. çoğ zor ciğer çoğ zor. ⁽¹²⁷⁾ eşgi zamãnlarda bi yãnda eiyidi. hatir ğoñul varıdı. saygı varıdı e bōyuk ğüççük varıdı. ⁽¹²⁸⁾ hêç şindi sên sênsin bën bënım hêç kimse kimsiye. bãyleydi eşgiden.

- ⁽¹²⁹⁾ nêrede oluyô? hêç nê yãpardık? bãyile dururdık nê yãpicık? bir_ara ğelirsın haberleşirdin ⁽¹³⁰⁾ bir_ara ğelmessen telfan yoğ mektup yoğ bi şey yoğ. oğumuşlun yoğ. bir_ara ğelirsın ⁽¹³¹⁾ ğörürdün birbirini ğelmessen ğörmezdin. yok yoğ_onnarda da okıyan_olmadı. ⁽¹³²⁾ bir tek bir ğüççük ğardaşım_okudu. o da antepde oturiyô. bês ğadar_işde liseye ğadar ⁽¹³³⁾ okudu. anam_öldükden sōna üç sene burda yãnımda ğaldı. anam_öldü ğendi ğız da şunun ⁽¹³⁴⁾ ğadar ğaldı. olan da şunun ğadar_işde. bënım yãnımda ðtãhı bacılarımın yãnda eyle eyle ⁽¹³⁵⁾ bōğdú işde. okutduyunu ohutdu babam hêç yô kî. on ğardaşidık. hêp_ebesiz doğmuş ⁽¹³⁶⁾ köyde. kahardık kine anam sōmelã goymuş vê vê vê vê çocuğ_alij doğmuş. on ğardaş ⁽¹³⁷⁾ işde öldüler hêp. vallã bën_üçüncü ikinciydim bën. hê ikinciydim. hêp_öldüler_işde. ⁽¹³⁸⁾ tarla ğedellerdi onnar ğardaşlarım_annenen bën de ğüççüdüm nêde bacıcım bën. ⁽¹³⁹⁾ eşgide inne ilaç mı varıdı ğızım? şindi inne var siprãyi var. millet doğurmuyô. eşgiden bohu ⁽¹⁴⁰⁾ boğuna iki yãşında bir yãşında bilene olmadı çocuğ_ğalığlar. şindi millet_ilacı var hemen ⁽¹⁴¹⁾ ğedı siprã.....isdemı. yoğ nineyicim_aha burada yãtiyôm burda kãlkıdım. sufreyi sêreller ⁽¹⁴²⁾ sêrellerse oturiyôm bir salkıım yijim kãlkijim nineyim hêrkeşi. elimde yoğ dilim de.

- ⁽¹⁴³⁾ hê oynardık_işde diyôm tãman_olağların_ardında gëtirirdik. ğuşluya yãtırırdık_olağları ⁽¹⁴⁴⁾ bês_altı ğız bir_olurduk. çãmırda küfde yãpardık_işli küfde yãpardık çãmurdan lölüglü ⁽¹⁴⁵⁾ yãpardık_ekmeg_açardık çocuğ_ıkan. lölüglü lölüglü dërik şu küfdeye. lölüglü köfdesini ⁽¹⁴⁶⁾ onnarı yãpardık. çocuğduk ğızlar toplanırdık_olağlar yãtardı sulanırdı yãtardı. biz de onnarı ⁽¹⁴⁷⁾ yãpardık_onnaran_oynardık_işde hê.

-(148) ışık nè ariyódu. ışık yódu. lamba vardı lambayı yáhardık. idará vardı gaz_idarası vardı. onu (149) yákarlardı. onnar vardı. bizim günümüzde ışık mışık yódu. su çoğ_olurdu oraalarda. (150) köyde su çódu. yoğ burda da yoğ çekmedim burda. köyde de su sıkıntımız yódu. suyumuz (151) boıudu. ışık yódu sına da gıldı ışık. yoğ_ayrııncı gıldı. goca ayıımıdı bura gıldı.

-(152) geline düününde hasdeydim ben. bi çalığı dutduğ dört dene davul dutdular. köye gtdiler köyde (153) gtdirdik. gız_ona noıdu o çocúa gel hele yánıma gel gel gel. al_ala ala al gel_ana gel.

-(154) ikra nereye gediýon nereye gel. gel tamam gel.

-(155) aci bi şe mi goydu azına? düün dutduğ_ışde çalığı dutduğ ben de hasdeydim_o zamán_ışde (156) gızlar muzlar gonu gońşu gtdirdiler_ışde amán. gocası buldu. gızı şey goceynen bir gün (157) kakdığ gtdik_ışde isdedik. babası da dedi gardaşım_életsin dedi. yámáni bālasın (158) dedi. eyle oldu. ıde onun_ardında geri nişán dağdığ. nişándan sına da ıde geri gtdirdik. (159) valā geden gediýi biz kimse yódu orda köyde babamı çáardıđ, gardaşımı çáardıđ. burda da (160) gendiýnen ben gtdimdi goceyne. burda geden gedı. iki gişi gedı. üç gişi gedı. dört gişi gedı. (161) herkiş_adamina göre gediýolar. goca isdedi ben_isdemedim. babam_isder. (162) alıahın_ėmrini anıýolar_ışde hē. düün de ıde biráz burda yápdıđ_ondan sına da gelinin (163) yanına gtdiler. geceyi de orda yápdılar. sabānan da aldıılar gtdiler. epiye gonuşırdun (164) beni çekdin. bi şe mişe olur mu? yáni ben şehiT_anası yáni ben şehiT_anasıyım ya. (165) hē şehitliün_účun yáni diyim foturafımı nēyimi vėriksin diyim. ıde ben yáni (166) onda sıkıntı olur hā. nē bilim ben. hē nē bilim_ışde şey_ėtmen. yáni şehiT_anasıyım (167) bir bi şe nē olur şey_o. hē deller ki foturafımı niye mi vėriksin nē deller hē nē bilim_ışde. (168) bēyle şeyler de çoğ_oluyó ya millet korkudiýo ıde insanı. aşıā gazada diýolar beş (169) dene evi soymuşlar. bēyle gelmiş_ışde sizin gimı içeriye oturmuş_avradı cıra dutmuş. (170) gtdiler de başğaları da gtdmiş_ıderiyi aramış. bilmim_ışde diýolar_alıın multın aramışlar. (171) aşıā gaza diyem ben burda nē bilim_avraTlarda diydum dün cır_ėdiýolarđı. (172) orda diydum. onu uçı diýóm yáni ıde. nē bilim bilmim. benim tēlefana mēsaş gıldı. (173) bu hēç_ālamazdı. gel hele yánım gel gel gel.

-(174) yokdur_orda yoğ_artık yok tamam korkma.

-(175) hē saol işāllah. kahın_ışiniz ras gelsin.

-(176) otursaydınız. hā orda da şe yapacağsınız.

-(177) hadi güle güle helāl_ossun. helāl_ossun. güle güle saol güle güle. güle güle hā.

-5-

YERİ : Sarıl (Sarı) Mahallesi

ANLATAN : Fatma Karaatmacı – Osman Karaatmacı

YAŞI : 53

KONU:Eskilerin Kız İsteme Adetleri, Nişan ve Düğünleri, Yemekler, Avcılık, Askerlik.

-(1) nez ğiribe yákaıandık. hoş gıldıñ.

-(2) hoş gıldıñ. ej nasıñ_ėyi misiñ ?

-(3) soracān soruyú sorarsañ.

-(4) hıh soracān soruyu soracān hıh āı. faTma karaatmacı evet_ėvet.

-(5) elli_üç.

-(6) köyün_adı sarıl köyü. inne ilāç ğullanmadan_aķlı ğalmı ki.

-(7) hē ben de öyle. sarıl köyü.

-(8) o ayrı sarılar köyü var. ē yāvuzėline bālı sarılar köyü bura sarıl.

-(9) isim değişikli oldu, yēni düzeltildi buralā. soruñ baıım ğızım.

-(10) sēn sor. hēç_onu bilmem ki. oıumuşııum yoğ kú. tabı.

-(11) ondokuz yāşında hı. tabiki de.

-(12) yā nēde ğorecāksın kine o zamán ğörücü usılleri vardı ıde. şindi bāa falāncānın kıızını isten (13) gibisini. hayır_akrabamız yok.

-(14) yok akrābā değelik. hē bir kōlıık.

-(15) iki herhangi bi sādece kōylü olaıak bir. bir sevgi vardı başğa hēç yokdu aramızda sevgi.

-(16) şindi eşgidē bir bizim burada yūsuk vėrilerdi. iki_ún sōra ī o oıan berāber ğōñul sevgisi baı (17) bēlē el_ėle koı koıa buluşmak yokdu aķıkcası. ğeriden ğeriye ve haddā ben nişānıandım (18) birdenbire o ğörücü usıllı vardı. yoı_aķıcin_ondan sına gediün bi herhangi bi taııntı (19) ğötüreceı dāmāt_olacaı kiři. ondan sına o ēve ğit. işin_olđı zamán her zamán ğiriş çıkış serbes(20)deıldi eşgi usıllara ğöre. ıde kōlı herkeş_aşıā yūıarı bayān veya kııs ğēnc_olaraı (21) birbirini ğörüyo, ğeriden ğeriye bōle yāıın da deıldi o zamānın_örf_ādeti de. ıde diýósún ki, (22) bi yāıınına falāncānın ğızını baıa isden. ıde o aylede sōzü ğeçerli kiři gediýo. sēlāmı_aleyküm, (23) aleyküm sēlam diýo ki ıde bis sizle bir_akrābalık baı ğuruyók. o kıızını bōyüklere (24) vėlisi ıde anası veya babası. babada sōz kėsilir. o da diýor ki, ıde bize bi kaç ğün bir (25) müsāde vėrin. ğörüşek konuşaı biz size oıumlu veya oıumsuz cėvābı vėrim. bi ğaç ğün sına (26) aracılıık yāpan. hoş gıldınis. aracılıık yāpan_o kişiler, ikinci bi şey eı tekrar gēliýolar. (27) deýolar ki tāmam. ıde sizin gēlinizi ğēydirebiliřsiniz hayır_ıinde de baıhabilir devam_ėdebirsiniz bu iş (28) oıumludur_uygun ğördük. eşgi usıllıar buydu.

başlık_alıllardı. ilk bu işde ö⁽²⁹⁾ bayánna kıznan karşı genç_olan_erkek, birbirni görüp gèriden gèriye anlaşıyö. işaretlernen⁽³⁰⁾ dehâ dorusu işde bèn sèni sèvim gibisinden. şu diyö ki işdè falancanın gızını bèn sèviyöm_isinde.⁽³¹⁾ ėle yâhında gèdip gonusmak şü bu èsgi örf_âdetlere göre ters düşüyödu açıcası. İşde⁽³²⁾ dèmin de dile gètirdim. o da diyö ki mèselâ bèn kime diyebillim_annem yokdu size ömür.bèn dörT⁽³³⁾ yâşında vefât_ëtmiş. büyü_apa lama dèdim. falancanın kızını aPlâ babama söyle⁽³⁴⁾ baña isdesin. bèn bâbama git bana şunun kızını isde veyâhut da şü şahışla evlenicem⁽³⁵⁾ şe le mümkün dèildi tabi.

- (36) bir örf_âdet yâ işde bi yère usûlû gibi hâlâ dehâ işde doıda devam ediyö.

- (37) vallâ nişanı nası yâpdık. nişân_ışde gèndinin böğleri ola rak gètirdiler yühşümüzu da kıdılar.

- (38) bir_ëve gètirip da hmak yödu ki.

- (39) hē o zamān bir_ëve gètirik da hmay yödu. gèndinin_abla ları vèrdi. hēr_ikisinin aylele⁽⁴⁰⁾ hēr iki tarafın kız veyâ olanın_ayile tarafı gètirī. hē böğleri yok birbirleri gètirī.

- (41) o zamān sèkiz yüz kâaT vèrdiler. hā hē. böyüg parâydi. o zamān böyüg parâjdi. bènim⁽⁴²⁾ gayımbabam zengin_ıdi onu vèriyödu. başga ları onu da vèremiyodu. böyük parâydi.

- (43) şimginin_en azında sèkiz milyarı diyek yāni en_azında sène yetmiş_ikidejdi bū. (44) paranın değeri ni ona göre hesabını yap. mēhir_ışde bi mēhir.

- (45) ēydi.

- (46) bize göre bi mēhir bizim ki onnardan farklıydı. olan tarafı bi düünler farklıydı. hī olan tarafı.

- (47) hē hem kimsiye möhteç de āldık biz de ēiydik, durumumuz hā.

- (48) ābimiñ hanımı dayımıñ kızıydı. berābe berāber_oturduk bābamiñ_evinde. evlenē kadar⁽⁴⁹⁾ berāber_oturduk babam_ābim yenge.

- (50) hē biz_ayrıldık, evlendik hēmen bizim_ēvimiz ayrıldı.

- (51) dèrsem şindi do huz tane sèkizi hayātda. vefāT_etti.

- (52) hī vefāT_etti olanın biri hasdālandı. dehā ufādi.

- (53) o zamān bēle imkanlar da yokdu işdē iki aylık falāndı.

- (54) hīm vallā yāniş_ılāşda mı oldu nētdiysē çocuk zehirlendi.

- (55) yāniş tēsisē şe_etti bū bir hasdālın yān_ētiksi olmuş. şimdi kī do kdör lar hekimler gibi o zamān⁽⁵⁶⁾ bēle imkanlar yokdu. tahmini tēsis goyüyödu do kdur lar dāha dorusu yāni bēle bilgisayar nan⁽⁵⁷⁾ şunnan bunnan tahlilnen. şimdi hēr şeyi hekimlerimiz onayınan (.....) hēr şey bilgisayar⁽⁵⁸⁾ aracılınan çıkıyō yāni. o zamān tahmini hıhı. bunu kullān bi hafta sōna tekrar gēl hēme⁽⁵⁹⁾ hēmen_ēsgi hekimlerin ki tahmini yāni. çāy yā da gāve ?

- (60) buyūr aar müsāfire fasūlye yāparık, işli küfde yāparık, kömme yāparık. hē dolma yāparık, sārma⁽⁶¹⁾ yāparık_ışde. hī nē baharaT goñ, pirinç goñ, yā goñ, gıyma goñ. işde salçasını hēr şe ni goñ.⁽⁶²⁾ bir su bādāni, ētdiün yēmā göre goñ. ē biz_öle kilōnan milōnan gonmak zaten de⁽⁶³⁾ göz gārelli. hē biz_öle yāparık. yō işde yētecēsi gādāni goruk.

- (64) hasdālık tēsisimi tahmini. hē onu zāten göz gārarı allık. fazla fazla öksürüm gūsura bakma.⁽⁶⁵⁾ o da işde başga yok. üç, üş bēş dönüm bir babadan kalma ēsgi arāzi var. bizim bu yörede⁽⁶⁶⁾ yāylacılı bilmezdik.

- (67) yok yok yapmadık yāpdı.

- (68) ē tabi şindi bizim āvcılık dehā önce biz ē o keklik dēdimiz kuş var yā. şe le kınalı kuşlar.⁽⁶⁹⁾ onnarı ētilirdi evcil_olarak oña göre biz kafes dērik yāni kafes dērik kuşın kafesi var yā⁽⁷⁰⁾ onun buna göre kafesi olurdu. onu bi yüksek yère gōtürür bir_oraya korduk. karşıda yābancı⁽⁷¹⁾ gēlen aynı gèndinin_ırkıdan diyek.

- (72) altında acıñ bir minderñ.

- (73) bir_iki evcil_o yāban dalını birbirleri yēne işde bizim_annadımız kadari yā bura bēnim mülkim,⁽⁷⁴⁾ hayır yābancı giremez bēnim mülkim gibisine onnarda bōle bir_ırk şeyi var. yāni burda kim⁽⁷⁵⁾ dāha üsdünse o mülki o kullānır. işde dehā önce silāhnan sıkır vururduk_ateş ēder vururduk sōna tuzak nan⁽⁷⁶⁾ dutma üsülleri başladı. ā dōkerdik bōle, āa gēlir girer biz de gēderdik çıkarırdık⁽⁷⁷⁾ çok zēvki oluyō yāni. onnarın_ötüşmesi zēvki oluyō.

- (78) ayrı bir, ayrı bir zēvk. o bizim_ēvcilleştirdimiz zēvki alıñ. bir_iki tānesi gēlse de öldürmesin⁽⁷⁹⁾ dehā ēyi gètirmez ondan sōna. tabi keklik bōle bi ırk tabi ki.

- (80) binlerce defālarca ēvet gece sāat_iki buçuk_üşde, o zamān bōle ēl fēneri yokdū neçe⁽⁸¹⁾ kōrhunç lardan neçe böyük sızma dāci yāban cānavar lardan çok binlerce karşılaşdım hī.

- (82) yok zararı görmedik de işde birez kōrhu nē dēller oldu. hani gēc sāatlerde gece iki buçuk_üşlerde.

- (83) pēşlernē o zamān gāra ku lağ mı diyōlar ne diyō pēşlerine da hılmış bunnar_ava gēderke⁽⁸⁴⁾ gēndilerin_izlemiş hē.

- (85) bēni dīnemez kine bu. bildiünı yāpar. āva çok düşgün. āha dehā bu sēne vardı bir_arkadaşā⁽⁸⁶⁾ vèrdi keklü hē ēvet o çok düşgün.

- (87) gāra ku lağ dēller. bıra kıdım yāni artı yāşımıñ_ēlli yēdi. osman kārāatmacı.

- (88) bēnim_acemi birlīm_erzincāndı. ma la tyā şōfōr kұrsu aday_olarak ora kұrsa gēldiydi üç_ay⁽⁸⁹⁾ ka ldık. iki ay_ içinde de (.....) ustamızın adı fatma.

- (90) bizim dōnemde yirmi dörT_aydı iki yıldı. üç_asgerlīn inmesinde biz faydālanmış oldu⁽⁹¹⁾ yāni yirmi aya düşdü. yōk_erzincānda e dörd_ay acemi dōnemi ydi ēsgide, hı ēyleydi.

- (92) vaļļā bis sādece erzincānī, erzincān_olarak acemī čāršiye biraķmiyólardı zāten. bi sefere māsús o (93) da bū sipor mač múč bi šēy de bildiūmiz yokdu yāni bir bēnim bildim_altı üstü oķulđaydı. mačá (94) gētmek serbes dēdi bi séfer_erzincānī asger_olarak_ōle gōrdük. başga bildiniz (95) šēhirmen bi asgerin pek_ilgisi olmüyö. pek_ilgisi olmüyö yānis_o zamān biráz suda (96) sıkıntıları vardı. éyitimlerin_olsuñ, aļay merkezinden_olsuñ sú sıkıntımız oluyódu. (97) yok_o zamānda yokluk yokdu. asgerde hēmen hēmen_ēsgi šú babaļarımız dedeļermizin_o sávaş(98) zamānları hāricinde yokluk aranmaz yā asger hērzaman tektük_ēder.

- (99) işde ondan dēyzen de uzak bēn de uzaām.

- (100) ikimiz de uzāk hī hēç sōlemedim dáha.

- (101) ēle duyúyók_amma sōlemeg biz. vaļļā bēn hasdiyēm bēnim hēç dēhá saļ! hasdānāda bēn (102) dáha yēni gēldim.

- (103) bir bučúk yıldıř zarūri ehdiyāč hālinde bu yátaķda bēle çıķı çıķmī bir bučúk yıldıř.

- (104) hasdaļiūm šēkēr tansiyōn gollüsdōr böyrēk gāļp hēpsi de var.

- (105) šú an šēye gēdiyók dēvlet hasdānesine gēndinin doķduruna.

- (106) hī antepe gēdiyók. saļ! saļ!.

- (107) bu ay başında tékrar gōntúrolá gēdecek.dáha önce de vardı da yāni bir bučúk yıldış, (108) böbreklerde çürüme var.

- (109) börekler çürī.

- (110) ābi bi čáy gāve için de ōle yāv.

- (111) vaļļā āha šú gēlinim šú da ģızım. ģızım nišanlılı hā aļıcılar yáķında hē hē ufaķliūm_o ģadduk. (112) gēlin yábancı gēlin. hīm ģačırdı bēnim_ōļan. šēyden bazarcıķ ģaradaş dēller. (113) hē nacārda ģaradaş šú. hē aķsüyün_ōte. hā yōķ_üç sēneli yā. ēvet saļ!.

- (114) saļluñ yok bizim_için önemli dēļ de sizin için zor bōle.

- (115) arabēj ašdım binersen dēdim bindi. šāķa yapī hē ģačırdım nacār_in_uslú ģaçma yā. (116) bēni gēndi ģačırdı nacār bōle vērđi.

- (117) güle gülē.